

ความสัมพันธ์ระหว่างการสะท้อนปัญหาสังคมชนบทในนวนิยาย
กับสภาพความเป็นจริง

ปัญหาของสังคมชนบทไทยได้รับความสนใจจากนักเขียนนวนิยายในระยะปี พ.ศ. 2519-2529 มากเช่นเดียวกับที่นักวิชาการทางด้านสังคมวิทยาและนักวิชาการแขนงอื่น ๆ ได้หยิบยกปัญหาของสังคมชนบทไทยมาวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาอยู่เสมอ ทั้งหน่วยงานของรัฐบาลก็หันมาสนใจและมุ่งแก้ไขปัญหาสังคมชนบทอย่างจริงจัง ประกอบกับรัฐบาลได้กำหนดแผนพัฒนาในระยะที่ 5 (2524-2529) ขึ้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาชนบทยากจนในทุกภูมิภาค แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 5 (2524-2529) "มุ่งเน้นที่จะระดมสรรพกำลังและความร่วมมือของ 4 กระทรวงหลัก อันมีมหาดไทย เกษตร สาธารณสุข และการศึกษา เข้าร่วมบริหารและดำเนินการพัฒนาในรูปโครงสร้าง "คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ" (กชช.) ลงสู่ชุมชนยากจนชนบทในระดับตำบล หมู่บ้าน"

ปัญหาของชนบทไทยส่วนใหญ่เป็นปัญหาเรื้อรังที่มีมานาน และปัญหาบางปัญหาก็เป็นปัญหาที่ประชาชนทั่ว ๆ ไปประจักษ์กันคืออยู่แล้ว เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาการไร้ที่ทำกิน ปัญหาการขาดแคลนแพทย์และพยาบาล เป็นต้น นักเขียนนวนิยายแนวนี้หลายคนมีพื้นฐานชีวิต และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของชนบทอย่างแท้จริง เช่น มีภูมิลำเนาเป็นคนชนบท บางคนเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับชนบท และบางคนก็เคยทำงานทางด้านวิชาการหรือประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับสังคมชนบท ต่างก็ได้หยิบยกเอาปัญหาของสังคมชนบทไทยในส่วนตัวเองเคยพบเห็นมา ถ่ายทอดไว้ในนวนิยายของตน ลักษณะของการถ่ายทอดหรือการสะท้อนปัญหาของนักเขียนส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง และสอดคล้องกับการมองปัญหาทางด้านวิชาการของนักสังคมวิทยา แต่ในรายละเอียดของปัญหาอาจมีความลึกซึ้งมากน้อยต่างกันตามประสบการณ์ของแต่ละคน นอกจากนั้นผู้วิจัยยังพบว่าทัศนะของนักเขียนนวนิยายแนวนี้บางคนมองลึกไปถึงปัญหาการพัฒนาชนบทด้วย โดยมองการแก้ปัญหาใน

ลักษณะที่สอดคล้องกับนักวิชาการสมัยใหม่ที่กำลังเร่งศึกษาวิจัยกันอย่างแพร่หลาย คือ มองลึกซึ่งไปถึงภูมิปัญญา และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวชนบท ซึ่งเป็นการมองปัญหาอีกแง่มุมหนึ่ง กล่าวคือ นักเขียนหลายคนมิได้ต้องการเสนอปัญหาในด้านที่ต้องการให้ปรับปรุงแก้ไขหรือให้เห็นใจชาวชนบท หากแต่ต้องการชี้ให้เห็นภูมิปัญญา ของชาวชนบทที่สามารถเอาชนะธรรมชาติ ปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ และกลมกลืนกับธรรมชาติได้อย่างน่าชมเชย ทั้งในด้านการประกอบอาชีพ ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านอาหารการกิน ด้านค่านิยมและความเชื่อ ตลอดจนด้านการรักษาโรคมัยไข้เจ็บต่าง ๆ ซึ่งสิ่งทั้งหลายเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตดั้งเดิมของกลุ่มชน รวมทั้งชี้ให้เห็นการพึ่งตนเองของชาวบ้าน และการแก้ไขปัญหาย่างชาญฉลาดตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นตน

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสะท้อนปัญหาสังคมชนบทในนวนิยายกับสภาพความเป็นจริงทางสังคมวิทยานั้น ผู้วิจัยจะศึกษาประเด็นสำคัญเกี่ยวกับทัศนะในการมองปัญหาของนักเขียนซึ่งสะท้อนออกมาในนวนิยาย 2 ประการ ดังนี้

1. ศึกษาทัศนะในการมองปัญหาของนักเขียนนวนิยายที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทางด้านสังคมวิทยา
2. ศึกษาทัศนะของนักเขียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน

1. ทัศนะในการมองปัญหาของนักเขียนนวนิยายที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทางด้านสังคมวิทยา

นักเขียนนวนิยายแนวสะท้อนปัญหาสังคมชนบทในระยะปี พ.ศ. 2519-2529 ได้หยิบยกเอาปัญหาของสังคมชนบทไทยมาสร้างเป็นเรื่องราว และแสดงทัศนะเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ตามทัศนคติและประสบการณ์ของตน "ถึงแม้ว่านวนิยายอาจจะเป็นเรื่องราวที่ผูกขึ้นมาเองตามความคิดสร้างสรรค์ของผู้แต่ง แต่สังคมที่ผู้แต่งมีชีวิตรอยู่ขณะนั้นย่อมมีส่วนทำให้ผู้แต่งถ่ายทอดสภาพสังคมนั้น ๆ ลงไปในเรื่องที่เขาแต่งขึ้น ทั้งโดยไม่รู้ตัวและโดยความตั้งใจ" (ชลธิรา สัตยาวัฒนา 2522 : 46)

จากสภาพแวดล้อมและพื้นฐานชีวิตของนักเขียนนวนิยายแนวนี้ ซึ่งส่วนใหญ่จะมี ภูมิหลังและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสังคมชนบทโดยตรง (ดูในภาคผนวก ก.) ส่งผลให้นักเขียนนวนิยายแนวนี้แสดงทัศนะเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ของสังคมชนบทไทยได้ใกล้เคียง และมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในสังคมชนบทไทย แต่รายละเอียดปลีกย่อยของปัญหาอาจมีความลึกซึ้งต่างกันตามประสบการณ์ของนักเขียนแต่ละคน นอกจากภูมิหลังและประสบการณ์ส่วนตัวของนักเขียนนวนิยายแนวนี้จะเป็นปัจจัยหนึ่งให้นักเขียนเสนอปัญหาได้สอดคล้องกับความเป็นจริงแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นักเขียนแนวนี้ได้ใช้ข้อมูล บางส่วนที่นักสังคมวิทยาศึกษาไว้อย่างแพร่หลายมาประกอบในการวิพากษ์วิจารณ์ปัญหา เนื่องจาก นักเขียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายที่ต้องการจะสะท้อนหรือเผยแพร่ปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้น ออกมาให้ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้ เพื่อจะได้นำไปสู่การแก้ไขและพัฒนาสังคมชนบทให้ดีขึ้น ดังนั้นการศึกษาทัศนะในการมองปัญหาของนักเขียนนวนิยายในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะอ้างอิงข้อมูล ความสภาพความเป็นจริงของปัญหาที่เกิดขึ้นในชนบทไทยระหว่างปี พ.ศ. 2519-2529 จาก ประเด็นปัญหาใหญ่และปัญหาย่อยทางด้านสังคมวิทยาในบทที่ 2 เป็นเกณฑ์ และจะพิจารณา ตามลำดับความสำคัญของปัญหาที่นักเขียนนวนิยายแนวนี้ได้แสดงทัศนะไว้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยัง ได้ศึกษาถึงทัศนะของนักเขียนในการเสนอแนะทางออกบางประการเพื่อแก้ไขปัญหาของสังคม ชนบทในด้านต่าง ๆ ด้วย การที่นักเขียนนวนิยายแนวนี้จะแสดงทัศนะในการแก้ไขปัญหานั้น อย่างสมจริงหรือเป็นไปไม่ได้เพียงใด ขึ้นอยู่กับความรู้จริงและประสบการณ์ที่เคยสัมผัสกับปัญหา นั้น ๆ มาโดยตรง ขณะเดียวกันปัญหบางปัญหานักเขียนอาจจะเพียงชี้ปัญหาหรือต้องการ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหานั้น ไม่ได้เสนอแนะทางแก้ไขปัญหาไว้แต่อย่างใด ซึ่งผู้วิจัยจะได้ กล่าวถึงในส่วนของแต่ละปัญหาเป็นกรณี ๆ ไป

1.1 ทัศนะของนักเขียนเกี่ยวกับปัญหาความยากจนในชนบท

ปัญหาความยากจนในสังคมชนบทไทย เป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ ที่สุดในบรรดาปัญหาทั้งหมดที่ชาวชนบทประสบอยู่ ทั้งนี้เนื่องจากความยากจนเป็นทั้งสาเหตุ ที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ และเป็นผลกระทบที่ต่อเนื่องมาจากปัญหาอื่น ๆ ฉะนั้นปัญหา ความยากจนจึงเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชนบทไทยเกือบทุกปัญหา และ ปัญหาความยากจนก็เป็นปัญหาที่นักเขียนนวนิยายแนวนี้กล่าวถึงมากที่สุด นักสังคมวิทยา

ได้สรุปเกี่ยวกับปัญหาความยากจนในชนบทเอาไว้ว่า ความยากจนเกิดจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน เช่น เกิดจากสภาวะทางธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม วัชพืช ฯลฯ ซึ่งทำให้พืชผลเสียหาย เกิดจากการไร้ที่ทำกิน เกิดจากภาวะหนี้สิน เกิดจากราคาพืชผลตกต่ำ ฯลฯ ปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ปัญหาการอพยพโยกย้ายแรงงาน ปัญหาทางด้านการศึกษา และปัญหาทางด้านการสาธารณสุข เป็นต้น นักเขียนนวนิยายแนวนี้หลายคนได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับปัญหาความยากจนในภูมิภาคต่าง ๆ ไว้คล้ายคลึงกัน และทัศนะดังกล่าวก็สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทางด้านสังคมวิทยา

ในนวนิยาย เรื่อง บ้านไร่ชายคาง มาลา คำจันทร์ (2528 : 26)

ได้สะท้อนปัญหาความยากจนของชาวนาในภาคเหนือ ที่เป็นปัญหาเรื้อรังมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และปัญหาดังกล่าวกลับทับถมขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงรุ่นลูกหลาน

. . . ทนทานแก้วครึ่งนั่งครึ่งนอนหงายผา แกนิกไม่ถึงความเป็นมาเก่า ๆ จำได้ว่าวัยเด็กคือความอคอยากทิวโหย ค่อมานบุญผ้าเหลืองก็มาโปรด เรียนธรรมเรียนเทศน์จนได้เป็นนักเทศน์เสียงดี ยังไม่หน่ายบุญผ้าเหลืองพอก็ขอร้องให้สีกมาช่วยทำกินเลยวัยเบญจเพส คนอื่น ๆ มีลูกสามลูกสี่แต่แกเพิ่งจับสาวชื่ออันคำ คำมั่นสัญญาให้ว่าไม่กินสินปิจจะสร้างฐานะจนมีเรือนไม้กระดาน จนปานนั้นลูกสาวโตจนจนจะเอาผ้ากลับทำไม่ได้ทุกอย่างทุกไว้ . . . ห้าปี สิบปีลุยโคลนมาไม่มีอะไรดีขึ้น จนกระทั่งสิบห้าปีจะมีสิบปีข้าวก็ไม่พอกินอยู่มันแล้ว. . .

ในนวนิยาย เรื่อง ไอ้พลอย ผู้เขียนได้สะท้อนภาพความยากจนโดยได้แสดงปัญหาของชาวอีสานที่อพยพครอบครัวหนีความยากจนมาตั้งรกรากทำมาหากินแหล่งใหม่ เนื่องจากถูกยึดที่ดินทำกินไปใช้หนี้จนหมดตัว ต้องทำทุกอย่างเพื่อความอยู่รอดของครอบครัว แต่ก็ยังยากจนอยู่เช่นเดิม

เมื่อไร่นาสาโทถูกเขายึดเอาไปแทนหนี้แล้ว ก็ไม่รู้จะทำมาหากินอะไรดี เรือนชานบ้านช่องก็ขายหมด อยู่กูเขียนได้ยินเขาเล่าลือกันว่าช่องสามหมอบเป็นชุมทาง พอดีจะทำมาค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้อ่าง ก็ชอบลูกชอบเมียมานั้น จากมาเมื่อปีขาล ป่านนี้มีมะโรงเข้าไปแล้ว จะให้รำรวยก็ไม่ห่ออกไอ้ทิด แคได้เลี้ยงปากเลี้ยงท้องกันตายไปวัน ๆ ก็คิดมไปแล้ว

(สมคิด สิงสง 2525 : 4)

ในนวนิยายเรื่อง ลูกป่า ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุของความยากจนของครอบครัวยาซีซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่องว่า มีสาเหตุมาจากการไม่มีที่นาทำกินเป็นของตนเอง ทำให้ขาดเงินที่จะส่งลูกเรียนหนังสือในเมืองให้จบการศึกษาได้เหมือนคนอื่น ๆ ประกอบกับพ่อซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวล้มเจ็บ จึงเป็นผลให้ยาซี เด็กสาวเขาผู้ซึ่งเฉลียวฉลาดและเรียนหนังสือเก่งต้องลาออกจากโรงเรียนอย่างน่าเสียดาย เพื่อมาช่วยครอบครัวทำงาน

"ยาซี เอาไม้ไปขายพ่อข้าครั้งสุดท้ายเมื่อเดือนก่อน วันนั้นมันยังไม่มา อาจเป็นเพราะพ่อมันหาเงินได้ไม่ครบ ยาซีมันคนทุกข์"

"มันยากจนมากนักรหรือ ?"

"พ่อมันมีแต่ไร่ ไม่มีนา ข้าว่าป่านนั้นมันอาจช่วยพ่อแม่หว่านข้าวไร่อยู่ก็เป็นได้ บ้านยาซีคนน้อยไม่มีใครช่วยพ่อแม่มัน"

(มาลา คำจันทร์ 2530 : 133)

ในนวนิยายเรื่อง บ้านไร่ชายดง ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาความยากจนของสาวนาที่มีทุกข์ตลอดปี เนื่องจากทำนาแล้วได้ข้าวไม่พอเลี้ยงสมาชิกในครอบครัว ต้องซื้อข้าวจากพ่อค้าคนกลางกินเป็นประจำ ทำให้ยิ่งยากจนหนักขึ้นไปอีก "ไม่เพียงแต่เราทรอกสุพี่น้องสาครแม่แ่นะตลอดจนชาวเขาชาวคอยก็ซื้อข้าวกินกันมาก คนอื่นมันก็ทุกข์เหมือนกันสุไม่ใช่มีแต่เราที่ทุกข์" (มาลา คำจันทร์ 2528 : 69)

ในนวนิยายเรื่อง นกแอ่นฟ้า ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นภาพความยากจนของสาวนา เนื่องจากไม่มีที่นาทำกินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่นาจากคนอื่น ยิงอยู่ที่เก่า ยิ่งยากจนมีแต่หนี้สิน ไม่มีอะไรให้สะสม ทางเลือกก็คือต้องอพยพออกไปเสาะแสวงหาที่ทำกินแห่งใหม่

"ข้าว่านะหนานแก้ว" ตอนหนึ่งหนานมาเอ่ยขึ้น "ข้าว่าคนทำนาแต่ไม่มีนาอย่างเรามันมีแต่จะตกจมหม่อมหญ้า ข้าเองทำนาพอหลวงมาสิบกว่าปีข้าไม่เคยพอกินสักปี"

"ข้าก็คิดเหมือนสุ ทำนาแบ่งครึ่งได้เท่าไร เจ้าของเขาก็เอาไปครึ่งหนึ่ง ให้อยู่ นะอยู่ได้มันไม่ตายทรอก แต่มันทุกข์ ข้าเคยคิดจะมีนาเป็นของตนเองสักที แต่สู้บ่ไหว นาไร่หนึ่งสมัยนี้ราคาเจ็ดแปดพัน แล้วไร่เดียวมันพอกินเสียเมื่อไหร่ ข้าคิดนี้ทั้งชาติข้าคงไม่มีนาเสียแล้ว"

"ข้าคิดไปถึงลูก ๆ ลำพังตัวข้าอยู่ไปวัน ๆ ไม่อยากคิดอ่านอะไรอีกแล้ว แต่ลูก ๆ สิพวกมันจะเป็นอย่างไร ถ้าต่อไปเรายังไม่เป็นหลักเป็นฐานมันคงพอ"

ข้าศึกจะเบิกนาค้วยตัวเอง จับจองที่สักแห่ง ค่อยบุกค่อยเบิกทำไป แต่ข้าก็ได้
แต่คิด สมัยนั้นมหาที่ว่างให้เบิกไม่ได้แล้ว"

(มาลา คำจันทร์ 2530 : 140)

ในนวนิยายเรื่อง ลูกอีสาน ถึงแม้ผู้เขียนจะไม่ได้ตั้งใจเสนอปัญหาความ
ยากจนเป็นประเด็นสำคัญ แต่ก็ยังได้พยายามสอดแทรกภาพความยากจนของชาวนาในภาค
อีสาน ที่อพยพหนีความแห้งแล้ง ไปหาที่ทำกินแห่งใหม่ จนทำให้ท้องดินที่เคยอยู่กลายเป็น
บ้านเรือนร้าง

"เมื่อใดพ่อจะพาพวกผม ไปอยู่บ้านมีปลาเล่นน้ำ เหมือนจระเข้ฟาดหางละพ่อ ?"

พ่อบอกคุณว่า

"ปู่ของลูกสั่งว่าไม่ต้องย้ายไปไหนนะลูก"

แม่ขึ้นมาพูดต่อขึ้นว่า

"ไปก็ตีป็นคงจะแล้งอีก"

.....
.....
.....

แม่พูดต่อขึ้นว่า

"บ้านเราจะเป็น เรือนร้างแล้วนะ"

"เรือนร้างเป็นอย่างไรนะ ?" คุณถาม

"เจ้าของเรือนหนีไปอยู่บ้านอื่นหมดคนะซี" แม่บอก

"บางคนเขาไม่ขายเรือน เขาจะกลับมาอีก" พ่ออธิบาย

(คำพูน บุญทวี 2528 : 5)

ในนวนิยายเรื่อง หมู่บ้านอาบจันทร์ ผู้เขียนได้สะท้อนภาพความยากจนของ
ชนกลุ่มน้อยในภาคเหนือที่อดอยากหิวโหยแทบไม่มีจะกิน ต้องต่อสู้กับชีวิตเพื่อเอาชนะความ
อดอยากของครอบครัว และบางครั้งก็ต้องทำในสิ่งที่ฝืนความรู้สึกของตัวเองเพื่อปากท้อง

"แกจะ ไปไหน"

"ไปหากลอย แกจะไปกับข้าไหม ?"

"ข้าไม่ชอบกินกลอย มันคัน"

"ข้าก็ไม่ชอบ แต่ข้าต้องกิน เพราะไม่มีข้าว"

(มาลา คำจันทร์ 2524 : 74)

ปัญหาความยากจนในชนบทที่นักเขียนนวนิยายส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อปัญหานี้มากที่สุด และสะท้อนปัญหาออกมาในนวนิยายได้ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงทางสังคมวิทยานั้น มักจะมีสาเหตุมาจากภาวะทางธรรมชาติที่ปรากฏมากที่สุดคือ ฝนแล้ง ทำให้ไม่สามารถเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวพืชผลได้ ทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา คือ ต้องไปกู้หนี้ยืมสิน ต้องละทิ้งถิ่นฐานเดิมเพื่ออพยพไปหาแหล่งทำกินแห่งใหม่ที่อุดมสมบูรณ์กว่าท้องถิ่นเดิม ปัญหาอีกประการหนึ่งคือการไร้ที่ดินทำกิน เพราะเมื่อชาวนาชาวไร่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองแล้ว ก็ต้องเช่าที่ดินคนอื่นทำกิน ผลผลิตที่ได้ต้องแบ่งกับเจ้าของที่ดิน ผลผลิตเหล่านั้นส่วนใหญ่จะได้น้อย จึงทำให้ไม่พอลี้ยงสมาชิกในครอบครัว นอกจากนั้นชาวนาชาวไร่เหล่านั้นมักจะมีหนี้สินคั่งเค็ม เพราะรายได้ใหม่ก็ไม่เพียงพอที่จะใช้จ่ายในครอบครัว และไม่สามารถปลดปล่อยหนี้สินเดิมได้ ทำให้ต้องกู้หนี้ยืมสินทบทวีคูณเรื่อย ๆ ในที่สุดไร่นาก็ถูกยึดเป็นของนายทุนจนหมดสิ้น นักเขียนได้กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้ชัดเจน สาเหตุของปัญหาความยากจนอีกประการหนึ่งก็คือราคาพืชผลตกต่ำเนื่องมาจากภาวะด้านการตลาด ประกอบกับการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนและพ่อค้าคนกลาง ทำให้เกษตรกรในชนบทที่ยากจนอยู่แล้วกลับยากจนหนักขึ้นไปอีก ซึ่งนักเขียนหลายคนข้างต้นได้บรรยายภาพความยากจนจากสาเหตุดังกล่าวไว้ชัดเจน

ผลของความยากจนดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาเป็นลูกโซ่ เช่น ปัญหาทางการศึกษา ปัญหาทางการสาธารณสุข และปัญหาด้านการอพยพโยกย้ายแรงงาน ซึ่งนักเขียนหลายคนได้สะท้อนปัญหาเหล่านั้นออกมาในนวนิยายด้วย และผู้วิจัยได้หยิบยกทัศนะดังกล่าวมาสอดคล้องไว้ในหัวข้อนี้ด้วย เพื่อจะให้เห็นว่าผู้อ่านมองเห็นปัญหาความยากจนที่นักเขียนสะท้อนออกมาในนวนิยายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

1.2 ทัศนะของนักเขียนในการแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบท

นักเขียนนวนิยายนวนิยายส่วนใหญ่มักจะชี้ปัญหาและวิพากษ์วิจารณ์ปัญหามากกว่าที่เสนอแนะแนวทางแก้ไขอย่างจริงจัง สำหรับปัญหาความยากจนในชนบทไทยนั้น คำพิมาน คนโต ได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขบางประการไว้ในนวนิยายเรื่อง จดหมายจากครุคำพิมาน คนโต ซึ่งวิธีแก้ปัญหาดังกล่าวเป็นเพียงทางออกทางหนึ่งตามทัศนะส่วนตัวของเขาเท่านั้น และเป็นการเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาในเชิงเสียศีลรัฐบาล

การหาเสียงไม่ว่าจะโดยวิธีใดต้องใช้เงิน เมื่อเขาไปหาเสียงในชนบท เขาต้องใช้เงินตามหมู่บ้าน สรุปว่าการเลือกผู้แทนเป็นกิจกรรมที่ทำให้การเงินหมุนเวียนไปสู่ชนบทอย่างแน่นอน ฉะนั้นรัฐบาลต้องให้มีการเลือกผู้แทน ผู้แทนไม่ควรถูกยุบสภาเลือกใหม่ ไม่ควรปฏิวัติตนเอง

สำหรับมหาไพบีให้ความเห็นว่า การทำให้ชาวบ้านหนองหมาว้อมีเงิน ย่อมทำได้ ด้วยการทำให้ชาวบ้านมีงานทำ งานอะไรก็ได้ที่ทำแล้วได้เงิน งานเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ รับจ้างรับวานใช้แรงงานแบกขนอะไรก็ได้ทั้งนั้น . . .

(คำทมนาน คนโต 2521 : 64)

1.3 ทัศนะของนักเขียนเกี่ยวกับปัญหาทางการศึกษาในชนบท

ปัญหาทางการศึกษาในชนบทเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่นักเขียนนวนิยายแนวสะท้อนปัญหาสังคมชนบทในระยะปี พ.ศ. 2519-2529 ให้ความสนใจมาก และอาจจะถือเป็นปัญหาสำคัญของชนบทไทยที่รัฐบาลกำลังรณรงค์แก้ไข ลักษณะของปัญหาทางการศึกษาในชนบทไทยที่ปรากฏทางด้านสังคมวิทยา ได้แก่ การขาดแคลนสถานที่ศึกษา คือ ขาดแคลนโรงเรียน อาคารเรียน และห้องเรียน การขาดแคลนบุคลากร และบทบาทของบุคลากร โดยเฉพาะครู การขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอน เช่น กระดานดำ ขอลูก สมุด หนังสือ ฯลฯ การท้อโอกาสทางการศึกษาเนื่องจากความยากจน การไม่รู้หนังสือของชาวชนบท และปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาไม่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของเยาวชนในชนบท ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวถึงอย่างละเอียดในบทที่ 2 แล้วนั้น นักเขียนนวนิยายแนวนี้หลายคน โดยเฉพาะคำทมนาน คนโต นิมิตร ภูมิดาวร และนักเขียนนวนิยายสำหรับเยาวชน เช่น พิบูลศักดิ์ ละครพล มาลา คำจันทร์ นิพนพาน ฯ จำลอง ผึ้งชลจิตร ฯลฯ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาในชนบทไทยไว้อย่างน่าสนใจ เนื่องจากนักเขียนหลายคนเคยมีประสบการณ์ตรง คือมีอาชีพเป็นครูในชนบท และสะท้อนปัญหาทางการศึกษาออกมาคล้ายคลึงกับสภาพความเป็นจริงที่นักสังคมวิทยาได้สรุปไว้ แต่ส่วนใหญ่ที่นักเขียนกลุ่มนี้จะเน้นที่ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมชนบท ปัญหาเกี่ยวกับการท้อโอกาสทางการศึกษาเนื่องจากความยากจน และบทบาทของครูในชนบทเป็นประเด็นสำคัญ กิ่งตัวอย่างเช่น

1.3.1 ทักษะเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษา

ในนวนิยายเรื่อง ทุ่งหญ้าสีน้ำเงิน ผู้เขียนได้แสดงทักษะเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาของเยาวชนในชนบทซึ่งไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ทำให้เด็ก ๆ รู้สึกเบื่อหน่ายต่อการเรียน

"ข้าไม่ชอบเลขยิ่งเลขยิ่งแล้ว . . . ข้าคิดสงสัยว่า เราจะเรียนมันไปทำไมน้ำ
ไอ้เลขนี้ เรขางี้ มันยาก ๆ ทั้งนั้น ข้ามันหนึ่งถึงร้อย บวกลบคูณหารได้ก็คิดม
ไปแล้ววะปวดหัวจิ ๆ . . ." ส่วยโพพูด มาว้อคชันไม่ได้ แต่ก็กลืนไว้
เพียงแค่มือออกมา ส่วยโพพูดสำเนียงกะเหรี่ยงแอบหลุดออกมาบ่อย ๆ เช่น
จริง ๆ เป็นจิ ๆ คังกล่าว

"พูดยั้งงั้นไม่ถูกหรอก ครูว่ามันทำให้เรารู้จักคิด . . ."

"คิดอะไรนึกหมา ทุกวันนเราก็คิดอยู่แล้ว พ่อข้าไม่ได้เรียนเลขยาก ๆ แถยังคิด
ทำหน้าที่ไม่ได้เลยวะ ขวาน มีค ปั้น พ่อทำเองทั้งนั้น. . ."

(พิบูลศักดิ์ ละครพล 2530 : 113)

ในนวนิยายเรื่อง เด็กบ้านคอย มาลา คำจันทร์ ได้แสดงทักษะ
เกี่ยวกับการศึกษาในชนบทโดยเฉพาะเรื่องหลักสูตรการศึกษาซึ่งไม่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต
อันแท้จริงของชาวนาชาวไร่ สิ่งที่ครูสอนในบทเรียนกับความเป็นจริงแตกต่างกันมาก มาลา
คำจันทร์ ได้แสดงทักษะในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาดังกล่าว

"ครูว่าไม่ควรเผาป่า อีกหน่อยก็จะแล้งกันไปหมด"

"ไม่เผาปลูกอะไรก็ไม่งามนะฮ้ายน้อย" . . .

"พ่อน่าจะใส่ปุ๋ย ใส่ปุ๋ยซีพีซผักจะได้งอกงาม ครูสอนว่าใส่ปุ๋ยมันจะงาม

"ครูก็รู้แต่ในหนังสือ ครูไม่เคยทำไร . . ."

(2527 : 65)

ในนวนิยายเรื่อง ผีเสื้อและดอกไม้ นิพพาน ๆ ได้แสดงทักษะ
เกี่ยวกับปัญหาการศึกษาในชนบทในเชิงวิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่สอนในโรงเรียน หรือมีปรากฏใน
หลักสูตรกับการเรียนรู้ชีวิตจริง ๆ ว่า แตกต่างกันมาก

ยูยันชะงัก เขารับวิ่งไปที่นั่น คุณญาและอา เศรษฐาก็วิ่งตามไปด้วย ยูยันทำท่าจะ
พรวดพรากลงไม่ช่วย แต่เมื่อนึกขึ้นมาได้ว่า เขาว่าอย่าไม่เป็นจึงชะงักเอาไว้ . . .

ชื่อยัน คุณเหตุการณ์เหล่านั้นตลอด เขาได้ความคิดมาอีกอย่างหนึ่ง สิ่งนี้ไม่ได้สอนที่โรงเรียน และเขาจำเป็นต้องเรียนจากน้องชาย เช่นเดียวกับบางสิ่งที่ได้เรียนไปแล้วในวันนี้ เพราะเมื่อถึงคราวกับชั้นชั้นมาจริง ๆ ข้อความต่าง ๆ ที่ปรากฏในหนังสืออาจจะช่วยอะไร ไม่ได้เลย

(2530 : 103)

ในตอนสุดท้ายของเรื่อง ลูกป่า ผู้เขียนได้แทรกทัศนะในเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับการเรียนหนังสือกับการเรียนรู้ชีวิตจริงไว้อย่างน่าสนใจ ในฐานะที่ มาลา คำจันทร์ เคยเป็นครูในชนบทภาคเหนือ และได้สัมผัสกับชีวิตจริง ๆ ของเยาวชนที่มีปัญหา จึงแสดงทัศนะในเชิงปลอบใจตัวละคร และขณะเดียวกันก็ให้ข้อคิดฝากไปถึงรัฐบาลเกี่ยวกับการให้บริการด้านการศึกษา

"การไม่ได้เรียนหนังสือ ไม่ได้หมายความว่า เราล้มเหลวหรอกนะยาซี" ครูพูด
"ความสำเร็จและล้มเหลวไม่ได้อยู่ที่การเรียนหนังสือเสมอไป แท้จริงมันเป็นส่วนประกอบของชีวิตเท่านั้น มีคนอีกมากที่พบความสำเร็จได้โดยไม่ได้เรียนหนังสือ ครูหวังว่ายาซีจะเป็นอีกคนหนึ่งในจำนวนนั้น"

(มาลา คำจันทร์ 2530 : 137)

1.3.2 ทัศนะเกี่ยวกับบุคลากรทางการศึกษา

บุคลากรทางการศึกษาในท้องถิ่นที่มีความสำคัญและมีบทบาทต่อครูประชาบาลมากที่สุดก็คือ ศึกษานิเทศก์อำเภอ คำพมาน คนใด ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความประพฤติกของศึกษานิเทศก์อำเภอทั่ว ๆ ไปว่า ทุจริตเงินงบประมาณในการสร้างโรงเรียน และเบียดบังเงินจากข้าราชการครูและภารโรง

อีกทางหนึ่งที่ศึกษานิเทศก์พอได้เงินมาเล่นไพ่และใช้สอย ก็คือจากผู้รับเหมาก่อสร้าง แต่ละปีต้องมีรายการสร้างอาคารเรียนและบ้านพักครู . . . ส่วนที่แน่ ๆ ก็คือ รายได้จากการเบียดบังครูและภารโรง เอาจากการย้ายบ้าง การขโมยเงินเดือนบ้าง การกู้เงินสหกรณ์ออมทรัพย์บ้าง ก็อย่างที่ศึกษานิเทศก์อื่น ๆ เขาก็ทำกันนั่นแหละ

(2520 : 204)

ในนวนิยายเรื่อง โรงเรียนนักเลง ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นถึง ปัญหาความประพฤติของครูใหญ่และครูน้อย ในโรงเรียนตามชนบทซึ่งผู้เขียนย่ำว่ามียุทั่ว ๆ ไปในแวดวงครูประจำบาล ตลอดจนความประพฤติและบทบาทของครูที่ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ หรือเบียดบังเวลาราชการไปทำธุรกิจส่วนตัว

"คุณรู้ไหม ครูว่องหลบโรงเรียนไปไหน"

"ไม่รู้ ไม่สนใจ"

"ไปเรื่องส่วนตัวของครูใหญ่ ก็เรื่องการค้าขายของเขานั่นแหละ วิ่งเป็นนายหน้า หาบประกันบ้าง ซื้อข้าวเปลือกหันกับครูใหญ่บ้าง ไร่ที่อ้างไปติดต่อกับผู้ปกครองนั่นนะ ติดต่อกันจริงเหมือนกัน แต่ไม่ใช่เรื่องเด็กหรอก เป็นเรื่องการซื้อข้าวซื้อถั่วมากกว่า"

(นิมิตร ภูมิถาวร 2520 : 72)

และอีกตอนหนึ่งในเรื่อง โรงเรียนนักเลง ที่นิมิตร ภูมิถาวร ชี้ให้เห็นถึงความบกพร่องต่อหน้าที่ของครูประจำบาลในท้องถิ่น โดยผู้เขียนแสดงทัศนะในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ครูเหล่านั้น ใช้อย่างชัดเจน

"ครูบางคนสอนวันละก็ชั่วโมงคุณรู้ไหม . . . . บางคนสอนจริง ๆ สัก 2 ชั่วโมง ก็ทิ้งยาก วันทั้งวันผมเห็นนั่งอยู่ที่โต๊ะจะจนรากจะงอก บางคนก็นั่งหลับ"

"ยังดี บางคนหนีไปนอนเสียด้วยซ้ำ"

(2520 : 49)

ในนวนิยายเรื่อง ครูบ้านนอก คำพมาน คนโต ได้สะท้อนให้เห็นปัญหาความประพฤติของครูในชนบทบางส่วนที่ประพฤตินเสื่อมเสีย โดยเฉพาะในเรื่องหนี้สิน แม้วันเงินเดือนออกก็ยังไม่มีเงินใช้หนี้

"คุณครูครับอย่าเพิ่งไป" เสียงร้องตามหลัง เจ้าหนี้รายใหญ่ของครูพิศิษฐ์นั่นเอง

"ครูพิศิษฐ์ว่ายังไงครับ"

"ครูพิศิษฐ์ติดลบเสียแล้ว ไม่มีจะจ่ายหรอกเค้าแก่ ไม่พูดกับเขาเองก็แล้วกัน"

(2522 : 246-247)

ในนวนิยายเรื่อง ครูบ้านนอก อีกตอนหนึ่งที่ผู้เขียนชี้ให้เห็นปัญหา ด้านการศึกษาในชนบทไทยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติของครูใหญ่ ซึ่งไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่ จนทำให้เป็นที่ครหาของเด็กนักเรียน

สองสัปดาห์แรกของการเป็นครูบ้านหนองหมาว้อ ปียะต้องรับหน้าที่ครูคนเดียวของโรงเรียนเกือบทุกวัน ครูใหญ่ค่าเฝ้ามีธุระต้องไปราชการที่อำเภอบ้าง ไปประชุมกลุ่มโรงเรียนบ้าง หายไปเฉย ๆ สัปดาห์วันบ้าง จนครูหนุ่มมอคที่จะถามนักเรียนว่า เคยเป็นอย่างนี้มาก่อนหรืออย่างไร

"ครูใหญ่ไม่ค่อยได้สอนหรอกครับ" เจ้าเซียงพูดจาประสาเด็ก "แต่ก่อนมีแต่ครูสถอนกับครูนิภาที่สอน ครูใหญ่มีแต่ไปอำเภอ บางทีก็ไปเล่นไพ่เล่นโบกครับ"

(คำท만한 คนใจ 2521 : 54)

1.3.3 ทัศนะเกี่ยวกับโอกาสทางการศึกษา

ในนวนิยายเรื่อง ลูกป่า ผู้เขียนชี้ให้เห็นถึงปัญหาทางการศึกษาของเยาวชนในชนบทอย่างชัดเจนหลายประการ โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการห้อยโอกาสทางการศึกษาเนื่องจากครอบครัวยากจน ไม่สามารถส่งเสียลูกให้เรียนจบชั้นสูงได้ ยาชิตัวละครเอกของเรื่องจึงประสบปัญหาตั้งแต่ก้าวแรกที่อยู่สู่ความเจริญของโลกกว้าง คือ ต้องสอบชิงทุนไปเรียนแต่ก็พลาดหวัง ครั้นเมื่อได้รับความช่วยเหลือ ยาชิตก็สามารถเรียนต่อได้ แต่ก็เต็มไปด้วยความสำนึกรับผิดชอบต่อครอบครัว ผู้เขียนได้สร้างอารมณ์สะเทือนใจในส่วนนี้ได้ไม่น้อย โดยให้ยาชิตีค่าเล่าเรียนของเขาออกมาเป็นข่าวสารไม่ต่ำกว่าร้อยห้าสิบบ้าง โดยคิดว่าตัวเขาคนเดียวไม่น่าจะมีส่วนใช้มากขนาดนั้น เพราะส่วนที่เหลือไม่ถึงครึ่งจะเป็นส่วนของพ่อแม่และคนอื่น ๆ ในครอบครัว "ข้าคนเดียวใช้เงินถึงสามพันบาท ถ้าเป็นข่าวก็ไม่ต่ำกว่าร้อยห้าสิบบ้าง ข้า...ข้าไม่สบายใจ" (มาลา คำจันทร์ 2530 : 126)

และท้ายที่สุดเด็กชายยาชิตในเรื่อง ลูกป่า ก็หมดโอกาสทางการศึกษาอย่างสิ้นเชิง เมื่อพ่อซึ่งเป็นหลักของครอบครัวล้มเจ็บลง ไม่สามารถหาเงินส่งเสียอีกต่อไปได้ ยาชิตจึงต้องลาออกจากโรงเรียนไปช่วยเหลือครอบครัว

"ทำไมถึงลาออกครับ ?"

"พ่อมันตกห้วยเสียหลังครับครู" เขาพูดไม่ชัดนัก "พ่อมันลุกไม่ได้ ยาชิตต้องออกจากโรงเรียนไปทำไร่"

"ลุกไม่ได้เลยหรือ ?"

"หมอว่าทกเดือนอาจลุกได้ แต่ทำไรไถนาไม่ได้แล้ว ผมเลยมาลาออกให้ยาชิตมัน"

"เสียคายนะ ยาชิตเรียนหนังสือเก่ง"

"เรียนเก่งแต่ไม่มีคนส่งมัน ๆ ก็ไม่ได้เรียนแล้วครู"

"พี่ชายยาชิส่งไม่ได้หรือ ?"

"พี่ชายยาชิมีลูกมีเมีย ต้องเลี้ยงลูกเลี้ยงเมีย คงส่งไม่ได้หรอก"

อาจารย์พยักหน้าเข้าใจแล้วพูดอีก

"คุณละ ทุนสภาควบลเขาให้ไม่ใช่หรือ ?"

"มันไม่พอหรอกครู ทุนให้หกร้อยบาท แต่ยาชิใช้เงินตั้งสามพัน ถ้าพ่อมันแข็งแรง ก็คงไหวอยู่ แต่พ่อมันลูกไม่ได้คงไม่ไหว"

"ตกลงยาชิไม่มาเรียนแน่ะครับ"

"ไม่มาแล้วครู"

(มาลา คำจันทร์ 2530 : 135)

ปัญหาทางการศึกษาที่นักเขียนนวนิยายมองปัญหาได้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทางด้านสังคมวิทยานั้น ปัญหาที่สำคัญที่สุดได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่จะไม่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมชนบทของเด็ก ๆ นักเขียนหลายคนให้รายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นปัญหานี้ว่า เนื้อหาของหลักสูตรเป็นเรื่องที่ไกลตัวเยาวชน และไม่สามารถนำมาใช้ในชีวิตรจริงได้ ส่วนปัญหาสำคัญรองลงมาคือ การท้อยโอกาสทางการศึกษาเนื่องจากความยากจน และเศรษฐกิจของครอบครัวไม่เอื้ออำนวย โดยเฉพาะการศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับนั้น ส่วนใหญ่แล้วเยาวชนในชนบทต้องเข้าไปเรียนในตัวเมือง ทำให้ต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมาก และมักจะล้มเหลวกลางคัน เนื่องจากครอบครัวมีปัญหาทางการเงิน ดังปรากฏชัดเจนในเรื่อง ลูกป่าของ มาลา คำจันทร์ และนวนิยายสำหรับเยาวชนอีกหลายเรื่อง ปัญหาอีกประเด็นหนึ่งซึ่งได้รับความสนใจจากนักเขียนนวนิยายแนวนี้ ได้แก่ ปัญหาเรื่องบทบาทและความประพฤติของครู รวมทั้งการขาดแคลนครูในชนบททุรกันดาร ซึ่งประเด็นปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทางด้านสังคมวิทยาและปรากฏชัดในงานเขียนของกำพวน คนโต และนิมิตร ภูมิถาวร นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้สอดแทรกทัศนคติบางประการของผู้เขียนเกี่ยวกับการศึกษาในชนบท และการศึกษาทั่ว ๆ ไปเอาไว้ด้วย เพราะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสะท้อนปัญหา และขณะเดียวกันก็ทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นถึงความสมจริงหรือความเป็นไปได้ในการเสนอความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหากการศึกษาในชนบทของนักเขียนนวนิยายแนวนี้ ซึ่งหลายคนเคยมีประสบการณ์เป็นครูในชนบททุรกันดาร ได้แจ่มชัดยิ่งขึ้น

1.4 ทัศนะของนักเขียนในการแก้ปัญหาการศึกษาในชนบท

นอกจากนักเขียนนวนิยายแนวสะท้อนปัญหาสังคมชนบทจะแสดงทัศนะเกี่ยวกับสภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาการศึกษาในชนบทแล้ว ผู้วิจัยพบว่านักเขียนนวนิยายแนวนี้บางคนได้แสดงทัศนะในการแก้ปัญหาการศึกษาในชนบทไว้ด้วย เช่น ในนวนิยายเรื่อง จดหมายจากครูกำหมาน คนโค ผู้เขียนได้แสดงทัศนะบางประการเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาชั้นประถมศึกษาในชนบทซึ่งไม่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตอันแท้จริงของเยาวชนในชนบทว่า

หลักสูตรชั้นประถมศึกษา ควรจัดแบบไทย ๆ มุ่งสารประโยชน์ใช้สอยมากกว่าการรู้ไว้เพื่อประดับสติปัญญา . . . หลักสูตรควรแบ่งเป็นสองหมวดวิชาใหญ่ ๆ คือ หมวดที่หนึ่งเป็นวิชาจำเป็น ได้แก่ เลขคณิต และภาษาไทย หมวดที่สองไม่เรื่อย ๆ สอนทุกวัน จนเด็กเกิดความเข้าใจและมีความชำนาญในการใช้ สำหรับวิชาภาษาไทย ให้นั้นหนักเรื่องการใช้ภาษาให้มากที่สุด ส่วนอีกหมวดหนึ่งคือวิชาสำคัญ ควรจัดให้เป็นรายวิชาอย่างในมหาวิทยาลัย คือแต่ละรายวิชามีความสมบูรณ์ในตัวเอง . . . วิชาหมวดนี้ให้จัดไว้มาก ๆ เพื่อให้โรงเรียนหรือท้องถิ่นเป็นผู้เลือก . . . ตัวอย่างรายชื่อในวิชาหมวดนี้ เช่น การเลี้ยงไก่ การปลูกปอ การหาปลา การไปตลาด การเดินทางโดยรถไฟ การเดินทางโดยรถยนต์ การไปติดต่อราชการที่อำเภอ . . . การทอดกฐิน . . . การไปโรงพยาบาล . . . แต่ถ้าจะเขียนเป็นหน่วย ๆ เป็นรายวิชาให้ครูผู้สอนเข้าใจง่าย และผู้เรียนได้ประโยชน์จริง ๆ ก็ควรจะเป็นรายชื่อวิชาดังนี้ วิธีปลูกหอม วิธีกำจัดหญ้าและวัชพืช วิธีเลี้ยงหมู ฯลฯ

(คำหมาน คนโค 2521 : 120-1)

1.5 ทัศนะของนักเขียนเกี่ยวกับปัญหาด้านการสาธารณสุขและการอนามัยในชนบท

ปัญหาทางด้านการสาธารณสุขและการอนามัยในชนบทเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่นักเขียนนวนิยายแนวสะท้อนสภาพความเป็นจริงออกมาในนวนิยาย ลักษณะของปัญหาทางด้านการสาธารณสุขและการอนามัยในชนบทที่นักสังคมวิทยาสรุปไว้ ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนสถานบริการทางสาธารณสุข ปัญหาการขาดแคลนแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอื่น ๆ ปัญหาจากความยากจนซึ่งเป็นบ่อเกิดของโรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาเกี่ยวเนื่องมาจากการคมนาคมที่ไม่สะดวก ปัญหาการขาดความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยส่วนบุคคล ปัญหา

เกี่ยวกับหมอเถื่อน ปัญหาเกี่ยวกับการซื้อารับประทานเอง ปัญหาคุณภาพของการให้บริการ และปัญหาเกี่ยวกับค่านิยมในการรักษาแบบพื้นบ้าน ซึ่งเป็นการรักษาที่ไม่ถูกวิธีและไม่ได้ผล ทำให้ผู้เจ็บป่วยมีอาการหนัก ลักษณะของปัญหาดังกล่าวข้างต้นมีปรากฏอยู่ในนวนิยายด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างเช่น

1.5.1 ทัศนะเกี่ยวกับค่านิยมในการรักษาแบบพื้นบ้าน

ในนวนิยายเรื่อง บั้งบั้งต้องสงสาร มานพ ทัศนอมศรี ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับปัญหาที่ชาวชนบทในภาคอีสานยังมีค่านิยมในการรักษาด้วยความเชื่อแบบพื้นบ้านอย่างงมงาย ซึ่งส่งผลให้ตัวละครซึ่งเป็นผู้หญิงชาวบ้านเกือบเสียชีวิต เพราะวิธีการรักษาเช่นนั้น

อาการของนางดำตามี่มองเห็นจากภายนอกค่อนข้างหนักมาก ตัวของนางถูกความร้อนลวกเสียพองไปหมด สติก็เลือนลอยไม่สมประกอบ . . .
"พอแล้ว บ่ต้องให้มันอยู่ไฟอีก อี้ดำมันแพ้พิษไฟ ถ้าให้มันอยู่อีก มันตายอีหลี"

(2526 : 26-7)

ในนวนิยายเรื่อง บ้านไร่ชายคอง ผู้เขียนได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการรักษาโดยวิธีไสยศาสตร์ตามแบบฉบับของชาวบ้านผู้เชื่อถือนในสิ่งเหล่านี้ ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่ได้ผล และก่อให้เกิดปัญหาตามมา ก็คือตัวละครซึ่งเป็นชาวบ้านในเรื่องอาการหนักมากแล้วจึงนำส่งโรงพยาบาล ซึ่งทำให้ยากต่อการรักษา

"ทำไมปล่อยให้ละละเลยกันอย่างนี้ เจ็บเป็นทำไมไม่มาหาหมอเร็ว ๆ"

.....
"โง่เง่าเชอะชะ อี้คำตกเลือดแทนที่จะเข้าโรงยา กลับไปเชื่อคำแม่หมอดีเน้อปลาไม่ให้กิน กินแต่ข้าวจี มันไม่ใช่รูปปั้นจะได้ทนไหว แล้วมันออกมาจากห้องฉุกเฉินละยัง"

(มาลา คำจันทร์ 2528 : 112)

1.5.2 ทัศนะเกี่ยวกับหมอเถื่อน

ในนวนิยายเรื่อง บ้านไร่ชายคอง ที่ผู้เขียนได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับปัญหาเรื่องหมอเถื่อนซึ่งมีอยู่ทั่วไปในสังคมชนบท เนื่องจากชนบทบางแห่งอยู่ในเขตทุรกันดาร

การกระจายสถานบริการและบุคลากรเข้าไปไม่ถึง ชาวชนบทส่วนหนึ่งจึงจำเป็นต้องอาศัย หมอเถื่อนซึ่งมีพฤติกรรมที่ชู้ครีคชาวบ้าน "หมอสุขเป็นหมอเถื่อน เล่าลือกันว่าปลายเข็มฉีดยา ของมันทำด้วยทองคำ . . . ขอบเขตหากินของมันกว้างไปถึงบนคอยอันเป็นที่อยู่ของพวก ชาวเขา" (มาลา คำจันทร์ 2528 : 63)

ในนวนิยายเรื่อง ครูบ้านนอก คำพยาน คนใด ได้แสดงทัศนะ ในเชิงไม่เห็นด้วยกับวิธีการรักษาของหมอพื้นบ้านซึ่งรักษาด้วยสมุนไพร แต่ขณะเดียวกันก็แสดงความเห็นใจชาวบ้านที่ยากจนเหล่านั้น และวิพากษ์วิจารณ์ไปถึงปัญหาทางด้านการสาธารณสุข ในชนบทซึ่งขาดแคลนทั้งโรงพยาบาล สถานอนามัย และขาดแคลนแพทย์อันเป็นสาเหตุให้ ชาวบ้านหันไปรักษากับหมอเถื่อน

ครูหนุ่มนั่งดูหมอเฒ่าเล็บมือยาว ๆ ผ่านยารากไม้ที่ควักออกมาจากถุงผ้าเก่า ๆ ด้วยความรู้สึกที่ไม่สบายใจนัก . . . เขานึกถึงแพทย์สมัยใหม่ที่ตั้งคลินิก เรียงราย อยู่ในกรุง นึกถึงโรงพยาบาล สถานอนามัย สำนักงานผดุงครรภ์ และแพทย์ ประจำตำบลเหล่านั้น ไม่มีสักอย่างในหมู่บ้านหนองหมาว้อ แล้วความคิดของเขาก็ ไปสะดุดอยู่ที่หมอสมบัติ แม้แต่ครูทองแสนครูบ้านฝักอี่อื่นผู้มีวุฒิ พ.ม. ก็ยังพาเมียไป รักษาที่หมอเถื่อน

(2521 : 135)

1.5.3 ทัศนะเกี่ยวกับการขาดแคลนสถานบริการทางสาธารณสุข

ในนวนิยายเรื่อง หมู่บ้านอาบจันทร์ มาลา คำจันทร์ แสดง ทัศนะเกี่ยวกับปัญหาทางด้านการสาธารณสุขและการอนามัยในชนบทว่า เนื่องจากการกระจาย บริการสาธารณสุขยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในเขตชนบททุรกันดาร ประกอบกับสถานี อนามัยที่มีอยู่ก็ห่างไกลจากหมู่บ้านบางแห่งมาก ทำให้ลำบากต่อการนำคนเจ็บไปรักษา

ผู้คนเขาอยู่ได้อย่างไรหนอ เจ็บไข้ได้ป่วยจะรักษากันอีท่าไหน ทางรถก็ไม่มี ทางเกวียนก็ไม่มี เจ็บไข้ได้ป่วยอะไรมีทางเดียวคือ หามเปลกันข้ามคืนวันลงเขา ไปเท่านั้น อนามัยก็อยู่ไกล ที่ใกล้ที่สุดเห็นจะเป็นห้วยมะโอนันต์แหละ ใกล้ที่สุด แต่เขาก็เดินขึ้นมาใช้เวลาถึงหกชั่วโมง

(2524 : 113)

ในนวนิยายเรื่อง ทุ่งหญ้าสีน้ำเงิน พิบูลศักดิ์ ละครพล แสดง
ทัศนะเกี่ยวกับการขาดแคลนแพทย์ในชนบทว่า เป็นเพราะแพทย์ที่จบออกมาไม่ยอมออกไปอยู่
ในชนบทที่ห่างไกล

"ผมพูดผิดไป . . . ความจริงเราไม่ขาดหมอหรอก เราผลิตออกมาปีหนึ่งก็
มากมาย แต่หมอมั้ยยอมออกไปบ้านนอกกัน นี่ต่างหากที่เป็นตัวปัญหา . . ."
"เขา ไปตั้งคลินิกในเมืองก็ได้ออก คุณหมอก็..."

(2520 : 124-125)

1.5.4 ทัศนะเกี่ยวกับการซื้อยารับประทานเอง

ในนวนิยายเรื่อง คือรักและหวัง วัณม์ วรลยางกูร ก็ได้แสดง
ทัศนะเกี่ยวกับปัญหาการซื้อยารับประทานเองจากพ่อค้าขายยาเร่ตามแถบชนบทลุ่มแม่น้ำซึ่ง
ยาเหล่านั้นส่วนใหญ่เป็นอันตราย กินแล้วติด แต่ชาวบ้านก็ยังนิยมซื้อกินเพราะเชื่อคำโฆษณา
และมีความคิดว่ายาที่ซื้อกินนั้นถูกกว่าที่โรงพยาบาล

พ่อค้ายาเร่เองก็ช่างโฆษณาน่าฟัง น่าเชื่อ . . . พวกที่กินยาถึงกินถึงติด
ถ้าไม่กินอาการปวดเมื่อยจะสาหัสแคงเคซันที มันจึงกลายเป็นรายจ่ายที่จำเป็นอีก
อย่างหนึ่งของผู้คนในลุ่มน้ำนั้น . . . บางคนเลิกยาชนิดนี้ได้แล้ว ครั้นยามเจ็บ
ใช้ได้ป่วยไปหาหมอ หมอไม่คอยอยู่ หรือถ้าต้องเสียค่ายาเป็นสิบเป็นร้อย
สิ้นเปลืองกว่ายาที่เคยซื้อกินเองหลายเท่า บางคนจึงกลับไปใช้ยาอย่างที่เคย

(2529 : 229-231)

ในนวนิยายเรื่อง ทุ่งหญ้าสีน้ำเงิน พิบูลศักดิ์ ละครพล สะท้อน
ปัญหาเกี่ยวกับชาวบ้านที่มักซื้อยารับประทานเอง โดยไม่คำนึงถึงอันตรายที่จะตามมา
และมักจะวินิจฉัยโรคกันเองตามสภาพท้องถิ่น จนกระทั่งคนป่วยอาการหนักแล้วจึงนึกถึงหมอ
และโรงพยาบาล

"แต่ก่อน ก็เคยเป็นเหมือนกันครับ แต่นึกว่าเป็นไข้ธรรมดา ๆ กินยาแก้ปวดแก้ไข้
บ้างก็หายไปทุกครั้งแหละครับ..." พ่อมาวิพูดอย่างนึกขึ้นได้
"นั่นแหละ สำคัญมาก..." หมอพูด "มันจะสะสมคือทำงานอยู่ในตัวจนเวลาที่เร
อ่อนแอมันก็จับทันที..."

(2530 : 124)

1.5.5 ทัศนะเกี่ยวกับคุณภาพของการให้บริการด้านสาธารณสุข

ในนวนิยายเรื่อง ทุ่งหญ้าสีน้ำเงิน ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาคุณภาพของบุคลากรทางด้านสาธารณสุขในชนบทที่ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่

"แล้วไม่บอกแพทย์ประจำตำบลเขาหรือ"

"เขาไม่อยู่ครับ เขาไปรักษาคนไข้ที่ไหนก็ไม่ทราบ"

"อ้อ แล้วหมออนามัยล่ะ"

"หมออนามัยก็เช่นกัน โอ๊ย เขาไม่สนใจอะไรเท่าไรหรอกครับ
คราวก่อนเด็กป่วยเป็นตาแดงกันทั้งบ้าน ก็ไม่เห็นเขาไปทำอะไร"

(พิบูลศักดิ์ ละครพล 2530 : 124)

1.5.6 ทัศนะเกี่ยวกับการขาดความรู้เกี่ยวกับการอนามัยส่วนบุคคล

ในนวนิยายเรื่อง หมู่บ้านอาบจันทร์ ผู้เขียนได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับปัญหาทางด้านสาธารณสุขของชาวเขาเผ่ายางในภาคเหนือว่า เต็มไปด้วยโรคเรื้อรังเนื่องจากขาดความรู้ทางการอนามัยส่วนบุคคล "เยอะเลยครับ ในทุ่งโป่งปลิ้นของเด็ก ๆ ผมรู้ว่าตัวพยาธิยิวเยี้ยไปหมด คนที่นั่นจะได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขวิทยาเบื้องต้นอีกมาก แต่นั่นแหละ ใครล่ะ จะเป็นผู้ให้ความรู้แก่เขา รัฐบาลหรือ ...?" (มาลา คำจันทร์ 2524 : 114)

ทัศนะของนักเขียนในการมองปัญหาด้านการสาธารณสุข และการอนามัยในชนบท ส่วนใหญ่จะเสนอปัญหาได้ตรงกับสภาพความเป็นจริง อันได้แก่ปัญหาเรื่องค่านิยมในการรักษาแบบพื้นบ้าน ปัญหาเรื่องหมอเถื่อน ชาวบ้านซื้อยารับประทานเอง การขาดแคลนสถานพยาบาล ขาดแคลนแพทย์ และขาดความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยส่วนบุคคล ซึ่งสภาพปัญหาทั้งหลายเหล่านี้มีปรากฏอย่างชัดเจนในนวนิยายหลายเรื่องข้างต้น

ผู้วิจัยพบว่า นักเขียนนวนิยายให้ความสำคัญกับการสะท้อนปัญหาและวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาทางด้านสาธารณสุขและการอนามัยในชนบทมาก และนักเขียนบางคนก็ฝากข้อคิดไปถึงหน่วยราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น ในเรื่อง หมู่บ้านอาบจันทร์ ของ มาลา คำจันทร์ เป็นต้น

1.6 ทัศนะของนักเขียนเกี่ยวกับปัญหาด้านการเมืองการปกครองในชนบท

ปัญหาทางการเมือง การปกครองในชนบท เป็นปัญหาสำคัญอีกปัญหาหนึ่งที่นักเขียนนวนิยายแนวนี้ให้ความสนใจ และสะท้อนปัญหาดังกล่าวออกมาในนวนิยาย ลักษณะของปัญหาทางการเมือง การปกครอง ในชนบทตามสภาพความเป็นจริงทางสังคมวิทยา ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับระบบการบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งรัฐบาลเข้าไปควบคุมดูแลมากเกินไป และมุ่งพัฒนาความเจริญในชนบทอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงความเป็นไปได้ ตลอดจนวิถีชีวิตดั้งเดิม และการมีส่วนร่วมของชาวชนบท เรื่องของระเบียบทางราชการที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน เช่น เรื่องกฎหมาย ขั้นตอนในการติดต่อกับอำเภอ ตลอดจนกฎระเบียบและนโยบายต่าง ๆ ของทางราชการ เป็นเรื่องที่ยุ่งยากสำหรับชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านเกิดความเบื่อหน่าย และเป็นช่องทางให้ชาวบ้านต้องอาศัยไหว้วานกลุ่มอิทธิพลหรือคิคนิยมเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้อำนวยความสะดวกให้ ปัญหาที่ปรากฏชัดเจนอีกประการหนึ่งก็คือปัญหาเกี่ยวกับบทบาทและความประพฤติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งขาดความรับผิดชอบต่อนักที่ ชอบวางอำนาจข่มขู่ชาวบ้าน และมีบางส่วนที่หนุนหลังกลุ่มอิทธิพลหรือกลุ่มผู้ทำผิดกฎหมาย ตลอดจนชอบรับอามิสสินจ้างรางวัล ประจบสอพลอเจ้านายและรักความสำราญ ปัญหาอีกประการหนึ่งก็คือปัญหาเกี่ยวกับตัวชาวบ้านในท้องถิ่น ส่วนใหญ่เฉื่อยชาและไม่กระตือรือร้น ตลอดจนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อข้าราชการและระบบราชการ ซึ่งเป็นสาเหตุให้ขาดความร่วมมือกับทางการ อันเป็นอุปสรรคในการพัฒนาชนบททางหนึ่ง

นักเขียนนวนิยายแนวนี้ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับปัญหาทางการเมือง การปกครองในชนบทสอดคล้องกับลักษณะของปัญหาทางด้านสังคมวิทยา แต่ส่วนใหญ่ักเขียนแนวนี้จะให้ความสำคัญกับปัญหาบทบาทและความประพฤติของข้าราชการของรัฐมากกว่าปัญหาอื่น ปัญหาสำคัญรองลงมาได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มอิทธิพลในหมู่บ้าน ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งอบายมุข และปัญหาเกี่ยวกับการไม่รู้กฎหมายของประชาชน

1.6.1 ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทและความประพฤติของข้าราชการของรัฐ

ในนวนิยายเรื่อง ชื่อโก๊ะ แช่กอ สุชีพ ณ สงขลา ได้แสดงทัศนะในเชิงวิพากษ์วิจารณ์นโยบายทางการเมืองของรัฐบาลในดินแดน 4 จังหวัดภาคใต้ที่ไม่

บังเกิดผล ก็เนื่องมาจากบทบาทและความประพฤติกองข้าราชการของรัฐ โดยเฉพาะทหาร และตำรวจ ใช้วิธีการปราบปรามที่รุนแรง เผด็จการต่อชาวบ้าน ประพฤติคนเสื่อมเสีย และขาดความเป็นธรรมในการปฏิบัติหน้าที่

" พวกเขานั่นสวมเครื่องแบบทหาร แต่เขาหาใช้ทหารไม่ ถ้าเป็นทหารเขาจะไม่ขโมยและไม่เอาของคนอื่นโดยเจ้าของไม่อนุญาต ไม่ทำลายทรัพย์สิน ไม่ทำร้ายผู้หญิง เด็ก คนชรา ไม่เอาดินไม้คันสีก ไม่ทำลายโบสถ์ วิหาร ไม่ทรมาณเชลย แต่เขาเหมือนโจร โจรที่เหนือกว่าโจรเพราะเขามีเครื่องแบบ โจรที่เบียดบังผลประโยชน์มหาศาลจากงบประมาณปราบปราม

(2522 : 37)

ในนวนิยายเรื่อง เด็กบ้านคอย มาลา คำจันทร์ แสดงทัศนะส่วนตัวเกี่ยวกับปัญหาบทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ในเรื่องคือ ศึกษาธิการอำเภอ) ผู้เขียนแสดงให้เห็นทัศนคติที่ชาวบ้านมีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกประเภท ซึ่งพวกเขาเรียกว่า "เจ้านาย" นั้น เป็นบุคคลที่มีสถานภาพและมีบารมีอยู่เหนือชาวบ้านมาก จนชาวบ้านรู้สึกว่าตนเองเป็นคนต่ำต้อย

"ไม่สบายหรือเปล่าหือ"

"ผมสอบชิงทุนไม่ได้"

"ว่าแล้ว ครูใหญ่ว่าป็นี่มีลูกศึกษาสอบด้วย"...

"ไม่คั่งเสียใจหรือลูก..." แม่เดินเข้ามาลูบหัว "เราแพ้เขาเพราะเขามันลูกเจ้าลูกนาย เรามันไพร่"

"แม่...คนอย่างเราต้องแพ้เจ้านายตลอดไปหรือ"

(2527 : 57)

คำทมน คนใด ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการวางตัวของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในระดับท้องถิ่น ว่าทำตัวเหินห่างชาวบ้านมาก ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น ทัศนะดังกล่าวปรากฏในเรื่อง จตุรพักตรพิมาน จากครูคำทมน คนใด

จากรายการพบกับชาวบ้านหนองหว้าของท่านเจ้าเมืองในวันนั้น ผมสังเกตเห็นว่าช่องว่างระหว่างชาวบ้านกับผู้ปกครองบ้านเมืองกว้างและลุ่มลึกอย่างที่เคยเป็นมา

ตั้งจะเห็นได้ในความแตกต่างทั้งสภาพความเป็นอยู่ รูปร่างหน้าตา อาหารการกิน และแม้แต่การนั่งในที่ประชุม ชาวบ้านนั่งกับพื้น แต่ฝ่ายไปเยี่ยมนั่งเก้าอี้ที่ครูใหญ่ เตรียมไว้ . . .

(2521 : 61)

ในนวนิยายเรื่อง กักหันสู้ ผู้เขียนชี้ให้เห็นปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติของข้าราชการของรัฐที่อาศัยตำแหน่งหน้าที่สร้างความร่ำรวยให้ตัวเองและหากินกับกลุ่มคนร้าย "เธอรู้ว่าจำค่าอาศัยตำแหน่งหน้าที่ราชการหากินจนร่ำรวยขึ้นมาทันตาเห็น ยิ่งได้ก็ยิ่งโลภ ก็หากินกับคนร้ายนั่นแหละเป็นส่วนใหญ่ พวกนี้เป็นวัวสันหลังหวะ มีความผิดอยู่ที่หาเงินทองมาปิตปาก เอาทุกอย่างที่เป็นเงิน" (นิมิตร ภูมิถาวร 2520 : 166)

ในนวนิยายเรื่อง บองหลา ทม นันทพฤษ์ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นตำรวจในเรื่องว่า ชาวบ้านและเด็ก ๆ ส่วนใหญ่จะไม่ชอบตำรวจ ซึ่งพวกเขาเรียกว่า "นาย" หรือ "เจ้านาย" เพราะข้าราชการของรัฐกลุ่มนี้มักชอบแสดงอำนาจข่มขู่ชาวบ้าน ใช้อำนาจในทางที่ผิด วางตัวใหญ่โต และชอบให้ชาวบ้านเตรียมอาหารดี ๆ ไว้ต้อนรับ

ตำรวจคนอยู่นอกเครื่องแบบ พูดเสียงเหมือนคำรามกับลุงแดงขึ้นมา จนบองหลารู้สึกโกรธอยู่ในใจ ที่จริงในหมู่บ้านเขาไม่ค่อยมี "นาย" มาบ่อยนัก นาน ๆ จึงจะโผล่มาสักครั้ง ใคร ๆ ก็รู้ว่าถ้านายมาแล้วก็ต้องมีเรื่องมีราว ไม่มีใครที่ใครจะต้องถูกจับมัดเข้าไปในเมือง . . . และสำหรับการพบเห็นครั้งแรกบองหลารู้สึกว่าเขารู้สึกต่อพวก "นาย" ทั้งสามคนไม่ดีเลย เขาไม่ชอบท่าข่มขู่คุกคามแบบนั้น... บองหลายังรู้สึกว่า อีกสักครู่ถ้าพวก "นาย" ไปที่บ้านผู้ใหญ่พ่อเจ้าเขิด พวกเขา ก็ต้องเรียกหาเหล่าและไก่ต้มอีกเหมือนเคย ใคร ๆ ก็พูดกันยังงั้นทั้งบ้าน พูดกันว่า ถ้านายมาก็ต้องหาเหล่าหาหาไก่มาเลี้ยง

(2525 : 106-107)

1.6.2 ทัศนะเกี่ยวกับกลุ่มอิทธิพลและแหล่งอบายมุข

ในนวนิยายเรื่อง นายอำเภอปฏิวัติ ผู้เขียนได้สะท้อนภาพการปกครองระดับท้องถิ่น ซึ่งเต็มไปด้วยแหล่งอบายมุข ที่มอมเมาประชาชน และมีเจ้าหน้าที่ของรัฐหนุนหลังอยู่

ผมทำไปด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่มีเจตนาให้เสียหายแก่ใคร อำเภอมถึงจะเป็น
อำเภอเล็ก ๆ แต่ท่านรู้ไหม ไม้เดือน หวยเบอร์เดือน บ่อนการพนัน ซ่องโส-
เภณีเดือน อะไรต่อมิอะไรที่มันเดือน ๆ มีกับเขาด้วยเยอะแยะ . . . ความเดือด
ร้อน ความหน้าไหว้หลังหลอกยังคิดว่าปล่อยไว้มีบ่อนเดือนอกสิทธิ์ที่เปิดเล่นกันอย่าง
โจ่งครึมอยู่กลางตลาด ชนิดเสียกฎหมายโดยที่ผู้มีอำนาจรักษากฎหมายเข้าคุมกิจการ
เสียเอง แล้วคอยจ้องจับแต่พวกชาวบ้านก๊กก๊อก หรือชาวไร่ชาวนาทั่ว ๆ ไป

(บุญโชค เจียมวิริยะ 2519 : 78-79)

อีกตอนหนึ่งในเรื่อง นายอำเภอปฏิวัติ ที่ผู้เขียนชี้ให้เห็นถึงปัญหา
ทางการเมืองการปกครองในชนบท ว่าเต็มไปด้วยกลุ่มอิทธิพลที่คุกคามชาวบ้านแม้กระทั่ง
พระสงฆ์ "เจ้าอาวาสวัดหนองป่าอ้อยมาพบ บอกว่าท่านกำลังอาพาธ แต่นายสิงห์ลูกชาย
ผู้ใหญ่บ้านกับพวกบังคับขู่เข็ญจะให้ไปช่วยชาวบ้านทำนา . . ." (บุญโชค เจียมวิริยะ
2519 : 261)

ในนวนิยายเรื่อง ไอ้พลอย ผู้เขียนได้สะท้อนปัญหาทางการเมืองการปกครอง
ในท้องถิ่นที่ถือเป็นความบกพร่องของผู้รักษากฎหมายในชนบท ที่ปล่อยให้มียุทธิพลระรานและ
ข่มขู่ชาวบ้านหรือเรียกค่าคุ้มครองจากชาวบ้าน

แม้ทูนทำดาหี ๆ แกะลายมือชุกชุกในแผ่นกระดาษชั้นเท่าฝ่ามือ
"...ให้ไอ้เพื่อนำเงินสดสามหมื่นบาทใส่ถุงกระดาษ ไปวางไว้ใต้เตียงปากทางเข้าคาง
...ตอนค่ำสองทุ่มตรงกับวันที่...
...ให้ไปคนเคียว แล้วอย่าเลือกปากบอนไปบอกตำรวจ...
...ไม่อย่างนั้นจะให้กินลูกตะกั่วทั้งแม่ทั้งลูก...
...นี่คือคำสั่งจากเสือ..."

(สมคิด สิงสง 2525 : 203-4)

ปัญหาทางการเมืองการปกครองในชนบท ที่นักเขียนนวนิยายกลุ่มนี้แสดง
ทัศนะในเชิงวิพากษ์วิจารณ์และชี้ให้เห็นปัญหามากที่สุดคือ ปัญหาเกี่ยวกับบทบาทและความ
ประพฤติกองข้าราชการของรัฐ ซึ่งวางตัวไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ และขาดความรับ
ผิดชอบ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างชาวบ้านกับข้าราชการฝ่ายปกครองมากขึ้น ปัญหาสำคัญ
รองลงมาก็คือปัญหากลุ่มอิทธิพลในหมู่บ้าน และแหล่งอบายมุข ซึ่งถือเป็นความบกพร่องของ
เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองระดับท้องถิ่น ที่ปล่อยปละละเลยหรือบางครั้งก็หนุนหลังกลุ่มอิทธิพล

เหล่านี้ ซึ่งทัศนะดังกล่าวสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ๆ ตามแนวทางการศึกษา
วิเคราะห์ทางด้านสังคมวิทยา

1.7 ทัศนะของนักเขียนในการแก้ปัญหาด้านการเมืองการปกครองในชนบท

ปัญหาทางการเมือง การปกครองในชนบทนั้น เป็นปัญหาที่นักเขียน
นวนิยายแนวนี้ส่วนใหญ่ต้องการชี้ให้เห็นปัญหา หรือวิพากษ์วิจารณ์ปัญหามากกว่าที่จะเสนอ
ทัศนะในการแก้ปัญหา แต่อย่างไรก็ตามนักเขียนบางคนก็ได้แสดงทัศนะเสนอแนะทางออกบาง
ประการไว้เช่นกัน ดังเช่น ในนวนิยายเรื่อง จดหมายจากครุฑทมิฬ คนใด ผู้เขียนได้
เสนอแนะการแก้ปัญหาช่องว่างระหว่างข้าราชการฝ่ายปกครองกับชาวบ้านไว้ว่า ต้องแก้ที่ตัว
ข้าราชการของรัฐเอง โดยเข้าถึงประชาชนให้มาก

ผมอยากเห็นเจ้าเมืองที่กล้านั่งนอนไม้ หรือนั่งแคร่ผิงไฟร่วมกับชาวบ้าน
อย่างไม่เสแสร้งแก้งทำ อยากเห็นคนนายที่นุ่งซิ่นหมี่ฝ้ายร่วมวงกินตักล้วยคานี
ร่วมกับชาวบ้านผู้ใช้ผ้าขาวม้าแทนยกทรง จริงอยู่ทุกฝ่ายต่างก็เพียรพยายามที่จะ
ยกระดับความเป็นอยู่ของชาวบ้าน แต่การที่จะยกของที่อยู่กับพื้นก็จำเป็นที่ผู้ยกต้อง
ก้มลงมิใช่หรือ

(คำทมิฬ คนใด 2521 : 61-62)

1.8 ทัศนะของนักเขียนเกี่ยวกับปัญหาความเชื่อและศาสนา

ปัญหาเกี่ยวกับความเชื่อและศาสนาในสังคมชนบทไทย เป็นปัญหาสำคัญ
ปัญหาหนึ่งที่นักเขียนแนวนี้ได้แสดงไว้ในนวนิยาย นักสังคมวิทยาได้สรุปไว้ว่า ศาสนาคือ
ระบบความเชื่อรูปแบบหนึ่งที่ชาวบ้านมีความยึดมั่นและศรัทธา ตลอดจนเป็นที่พึ่งทางใจของ
ชาวบ้าน ความเชื่อเป็นสิ่งที่ค้ำและมีประโยชน์ทั้งต่อตัวชาวบ้านและต่อสังคมท้องถิ่น แต่ความ
เชื่อในลักษณะที่งมงายในศาสตร์บางชนิดที่แอบแฝงอยู่กับพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อในไสย-
ศาสตร์ ชาวบ้านบางส่วนมีความเชื่อที่อ้อมงมงาย ไว้เหตุผลจนลึกลับถึงหลักธรรมอัน
แท้จริง ในส่วนของปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของวัดและพระสงฆ์ในชนบทนั้น มีพระสงฆ์หลายรูป
ที่ย่อหย่อนต่อพระธรรมวินัย มีพฤติกรรมที่ชั้ค่อภาพพจน์อันดีของผู้สืบทอดศาสนา เช่น
ไปห่วยได้กิน สร้างเครื่องรางของขลังออกจำหน่าย ฯลฯ และวัดกลายเป็นแหล่งธุรกิจจาก
กลุ่มผู้หวังผลประโยชน์ ปัญหาประการสุดท้ายคือ ปัญหาความขัดแย้งทางด้านศาสนา ระหว่าง

กลุ่มคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธกับกลุ่มคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีปรากฏชัดเจนในท้องที่ 4 จังหวัดภาคใต้ของไทย นักเขียนนวนิยายแนวนี้หลายคนได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวไว้คล้ายคลึงกับสภาพความเป็นจริงทางสังคมวิทยา ดังตัวอย่างเช่น

1.8.1 ทัศนะเกี่ยวกับความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำทางด้านศาสนา

ในนวนิยายเรื่อง ชื่อโก๊ะ แซ่กอ สุชีพ ฅ สงขลา ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งทางด้านศาสนา ระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมในบริเวณชายแดน 4 จังหวัดภาคใต้ ความแตกต่างทางด้านการดำเนินชีวิตและศาสนา เป็นสาเหตุที่ทำให้ชาวไทยมุสลิมซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยถูกแบ่งแยกออกจากชาวไทยพุทธ ไม่ได้ได้รับความเสมอภาคและความยุติธรรมจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ชาวไทยมุสลิมรู้สึกถึงความไม่เป็นธรรมที่ได้รับจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐบาลไทย

จากอคติของพวกเขา คือ คนที่ล้าหลังในสายตาของผู้ปกครองต่างศาสนาถูกเหยียดหยามสารพัดเหมือนเขามิใช่คนไทย สิทธิบนผืนแผ่นดินที่พวกเขาเป็นเจ้าของ นั้น เหมือนกับเขาเป็นเพียงผู้ขออาศัย ทั้ง ๆ ที่พวกเขาคือคนท้องถิ่นดั้งเดิม วางรกรากสืบทอดพระเพณีวัฒนธรรมมาก่อนที่ชนชาติที่เรียกตนเองว่าไทยลงมาในแหลมทองเสียอีก

(2522 : 13)

ในนวนิยายเรื่อง ผีเสื้อและดอกไม้ ผู้เขียนได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความขัดแย้งทางด้านศาสนา ซึ่งฝังอยู่ในจิตใจของชาวไทยมุสลิมในเรื่อง ผู้เขียนแสดงทัศนะในเชิงเห็นใจชาวไทยมุสลิมที่มีความรู้สึกเหมือนเป็นผู้ต่ำต้อยในด้านของการนับถือศาสนา "ทุกวันนี้ เขาอาศัยอยู่ในแผ่นดินของคนอื่น และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากจะพูดถึงความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้า เขาก็อยู่ในฐานะกาฝากของอีกศาสนาหนึ่ง" (นิพนพาน ๖ 2530 : 43)

ในนวนิยายเรื่อง ชื่อโก๊ะ แซ่กอ อีกตอนหนึ่งที่ผู้เขียนได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางศาสนาที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากผลทางการเมือง การปกครอง ซึ่งก่อให้เกิดความแตกแยกระหว่างคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ และคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม และเป็นความรู้สึกปวดร้าวฝังใจชาวไทยมุสลิมที่คิดว่าคนก็คือคนไทย ที่รักผืนแผ่นดินไทย ถึงแม้จะต่างศาสนาก็ตาม

เมื่อฝรั่งขึ้นไม้บังคับเสียดพระพุทธรูป คนไทยก็ทนไม่ได้ ทั้งที่ศาสนาเป็นสากล เป็นของทุกเชื้อชาติ ใครกันบรรพบุรุษคนไทยก็มีปฏิกริยาหมูพวก ซึ่งเข้าทำนอง มุสลิมถูกเรียกว่า ไช้แขก ถูกกลั่นแกล้ง ถูกเหยียดหยามสารพัด เราก็นทนไม่ได้ เมื่อพูดว่าเราคือคนไทย แต่รัฐบาลเคยคิดแก้ความโง่ ปรับปรุงสภาพความลำหลัง ให้กับเราอย่างจริงจังหรือเปล่า...การให้สุเหร่าที่ใหญ่โตงามสง่าสักสุเหร่าหนึ่งนั้น แล้วมาบอกว่า เขาได้ให้อย่างเหลือเกินแล้วกับคนมุสลิม ซึ่งเราหรือใครอาจภูมิใจ ในความงามและศรัทธาในพระศาสนา แต่นอกไว้สุเหร่าละ ความมอญิธรรมร้อยแปด (สุชีพ ฅ สงขลา 2522 : 254)

1.8.2 ทัศนะเกี่ยวกับศาสนสถาน

จำลอง ผึ้งชลจิตร ได้ชี้ให้เห็นปัญหาทางด้านศาสนาในชนบท อย่างหนึ่ง คือปัญหาเกี่ยวกับความทรุคโทรมของศาสนสถาน เนื่องจากขาดผู้ดูแลรักษาซึ่ง ทัศนะเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวมีปรากฏอยู่เพียงเรื่องเดียวคือ เรื่อง ขม่น้อยกลางทุ่งนา

ภิกษุหนุ่มถอนหายใจครั้งหนึ่ง ทอดสายตาไปที่โบสถ์อันเป็นสิ่งสถานที่สำคัญยิ่ง บัดนี้เอนเอียงแคกร้าวฐานทรุคกระเบื้องหลุคหล่น ต้นโพธิ์เท่านั้นงอโย นัวมือ งอกงามขึ้นมารอบ ๆ ฐาน พระประธานในโบสถ์ซึ่งเข้าไปสวดมนต์ทำวัตรทุก ๆ เช้า เสียดระเทาะบันออกมาเป็นสะเก็ด ภูมิที่จำวัดก็เก่าคร่ำทังโยเย เวลาเดินแต่ละย่างก็ให้สิ้นไม้ทังหลัง

(2525 : 74).

1.8.3 ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์

บทบาทของพระสงฆ์หย่อนวินัย และมีพฤติกรรมที่ทำให้ชาวบ้านเสื่อมศรัทธาต่อ ผู้สืบทอดศาสนานั้น มีปรากฏอยู่ในนวนิยายแนวนี้หลายเรื่อง แต่ที่มีปรากฏชัดเจนนที่สุดได้แก่ ในนวนิยายเรื่อง ปลักทนต์ ที่เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม (2532 : 141-142) ไล่สะท่อน พฤติกรรมของพระสงฆ์รูปหนึ่งในชนบทซึ่งมีคำแถมเป็นถึงเจ้าอาวาสว่า ทุจริตเงินของวัดที่ ชาวบ้านทำบุญด้วยใจศรัทธา...

การตกลงในผลประโยชน์ของสองผู้บ้านทุ่งได้จบสิ้นลงแล้ว ถ้าชาวบ้านคนใด แอบมาได้ยินเข้า เขาอาจจะไม่เชื่อหูตัวเอง . . . เป็นไปไค้หรือนี่ มหาสุธรรม เจ้าอาวาสวัดบ้านทุ่งเหนือที่คนเข่าคนแก่เคารพเลื่อมใสจะกลับกลายเป็นบุคคลเช่นนี้ ไปไค้ และเขาจะไม่สงสัยอีกต่อไปเลยว่า ทำไมวัดบ้านทุ่งเหนือถึงทรุคโทรมไม่มี เงินซ่อมแซมบูรณะ ศาลาวัคที่ร่วหลายแห่ง เส้าทรุคจวนจะพังมิทังแหล่ ทัง ๆ ที่ ทุก ๆ ปี ผ่าป่าจากต่างถิ่นมาทอดคอยู่เป็นประจำ กรุนก็มีการทอดทุกปีมีเคยชาคจากคน มีเงินนำมาทอดบ้าง และจากชาวบ้านทุ่งเองที่รวมเงินกันทอดบ้าง คราว ๆ หนึ่งก็

ได้เงินไม่ต่ำกว่าหมื่นบาท เงินเหล่านี้หายไปไหน . . . มหาสุธรรมเป็นเจ้าอาวาส
กำมัญญ์เป็นกรรมการวัด แล้วเงินนั้นไปเข้ากระเป๋าใคร

ทัศนะของนักเขียนเกี่ยวกับปัญหาทางด้านความเชื่อและศาสนาในสังคมชนบท
นั้น ปัญหาที่นักเขียนแนวนี้ให้ความสำคัญมากที่สุดคือ ปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้งหรือความ
เหลื่อมล้ำทางด้านศาสนา ระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ปัญหารองลงมาคือ การ
ขาดผู้ดูแลรักษาศาสนสถาน และอีกปัญหาหนึ่งคือปัญหาเกี่ยวกับบทบาทและความประพฤติกของ
พระสงฆ์ที่ย่อยหย่อนวินัยและทุจริตเงินของวัด ส่วนปัญหาเกี่ยวกับความเชื่ออย่างงมงายที่
นักสังคมวิทยามองว่าเป็นปัญหานั้น นักเขียนแนวนี้ไม่ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าว
แต่มองเรื่องของความเชื่ออีกมุมหนึ่ง คือมองว่าความเชื่อมันสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของ
ชาวชนบท นักเขียนแนวนี้ได้แสดงความชื่นชมกับความเชื่อของชาวชนบทอย่างชัดเจน ซึ่ง
ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในเรื่องของภูมิปัญญาชาวบ้านในหัวข้อต่อไป

1.9 ทัศนะของนักเขียนเกี่ยวกับปัญหาแรงงานในชนบท

ปัญหาแรงงานในชนบทที่นักเขียนนวนิยายแนวนี้ให้ความสนใจมากที่สุดได้แก่
ปัญหาเกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายแรงงานของชาวชนบท ซึ่งเป็นปัญหาที่นักสังคมวิทยาให้ข้อสรุป
เอาไว้ว่า เกิดจากการว่างงานตามฤดูกาลโดยเฉพาะหลังฤดูเก็บเกี่ยว เกษตรกรจะใช้
เวลาดังกล่าวออกไปรับจ้างทำงานนอกท้องถิ่น หรือเข้าไปขายแรงงานในกรุงเทพมหานคร
สาเหตุอีกประการหนึ่งก็คือ การอพยพหนีความยากจนและละทิ้งถิ่นฐานเดิมเพื่อไปทำงานทำ
ที่อื่น ซึ่งเป็นหนทางที่จะสามารถมีรายได้มาจุนเจือครอบครัว และชดใช้หนี้สินได้ ชาวชนบท
จำนวนมากจึงนิยมส่งลูกหลานไปขายแรงงานในกรุงเทพมหานคร เพื่อหารายได้มาผ่อนปรน
ความยากจนในครอบครัว โดยเฉพาะชาวชนบทอีสาน นอกจากนี้แรงงานชนบทไทยยังกลายเป็น
สินค้าออกที่สำคัญของประเทศไทย และเป็นที่ต้องการของต่างชาติมากโดยเฉพาะประเทศ
ทางตะวันออกกลาง และผลของการอพยพโยกย้ายแรงงาน ทำให้หมู่บ้านในชนบทหลายแห่ง
กลายเป็นหมู่บ้านร้าง สาเหตุและผลของปัญหาการอพยพโยกย้ายแรงงานดังกล่าวข้างต้น
นักเขียนนวนิยายแนวนี้หลายคนได้แสดงทัศนะไว้สอดคล้องกับแนวความคิดของนักสังคมวิทยา
ดังตัวอย่างเช่น

1.9.1 เกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายแรงงานและการไปขายแรงงานยังต่างประเทศ

ในนวนิยายเรื่อง ไอ้พลอย สมคิด สิงสง (2525 : 257) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการไปขายแรงงานในตะวันออกกลาง ซึ่งเป็นเรื่องใหม่และเป็นที่น่าสนใจของหนุ่มสาวอีสานเนื่องจากมีรายได้อีก

"อยากไปทำงานเมืองนอกมั๊ยล่ะ ?"...

"งานอะไรล่ะครับ ? พวกผมไม่มีความรู้ จะไปเมืองนอกเมืองนาได้ไง ?"

"คือ" น้าชายช่างอธิบาย "ทางเมืองนอกเขาต้องการแรงงานไทยไปก่อสร้างสนามบิน"

"ประเทศไทยครับ ?" ชายหนุ่มทั้งสองตาลุกเป็นประกาย

"ทางตะวันออกกลาง แถวซาอุดีอาระเบีย"

ทั้งพลอยและบัวสีนึ่งเงียบไป มันเป็นเรื่องใหม่จริง ๆ สำหรับพวกเขาในยุคสมัยนั้น

ในนวนิยายเรื่อง เด็กบ้านคอย มาลา คำจันทร์ (2527 : 136) ได้สะท้อนภาพของชาวชนบทภาคเหนือที่อพยพไปหาถิ่นทางใต้ เนื่องจากความยากจนและไม่มีงานทำ จึงจำต้องใช้แรงงานที่มีอยู่ให้คุ้มค่าที่สุด การอพยพออกเดินทางทำงานนอกท้องถิ่น เป็นความหวังของชาวนายากจนที่หวังว่าชีวิตคนและครอบครัวจะดีขึ้น

... พ่อก็ยังไม่แก่ไม่เฒ่า โลกคือไปภายนอกหน้าคนที่ย่าแก่ก็คือคนใช้แรง มึงไม่เห็นหรือตั้งแต่หวด ปู่ ลงมาถึงพ่อ มันมีอะไรดีขึ้นบ้าง ข้าวของมีแต่จะแพงขึ้น แต่ข้าวเปลือกกลับถูกลง ๆ คนบ้านเราลงไปเมืองใต้ทุกปี ไม่ใช่มันขี้เกียจ นาไม่มีให้ทำต่างหาก ...

ในนวนิยายเรื่อง ลูกอีสาน คำทูน บุญทวี สะท้อนภาพของชาวอีสานที่อพยพครอบครัวไปทำงานทำ หรือไปหาแหล่งทำกินที่อุดมสมบูรณ์กว่าภูมิลำเนาของตน การอพยพโยกย้ายลักษณะนี้เป็น การโยกย้ายแรงงานอย่างหนึ่ง เนื่องจากมีสาเหตุมาจากความแห้งแล้ง

เช้ามีควันหนึ่งมีเสียงแข็งเข้าหน้าบ้าน คุณตื่นขึ้นมาเห็นพ่อกับแม่เปิดประตูเรือน
ลงไป จึงลุกขึ้นลงเรือนตามไปด้วยด้วยความสงสัย มีเกวียนเทียมวัว 3 เล่ม จอดอยู่
ที่ถนน ทำให้คุณเข้าใจว่า คงพากันไปหาปลาร้าเหมือนพวกก่อน ๆ แต่เมื่อเห็น
ลุงแกวกับลุงสีฟ้าเมียตรงเข้ามาจับมือพ่อกับแม่ คุณจึงรู้ว่าเขาพากันไปอยู่ที่อื่น
เด็ก ๆ ลูกของพวกนั้นต่างอุ้มลูกหมาและไก่โง่...ตามมาเป็นแถว ๆ...

(2528 : 4)

1.9.2 ทัศนะเกี่ยวกับการว่างงานในชนบท

ในนวนิยายเรื่อง ทองนาสะเทือน นิมิตร ภูมิถาวร ได้สะท้อน
ให้เห็นถึงปัญหาทางด้านแรงงานในชนบทลักษณะหนึ่งคือ ปัญหาการว่างงาน แต่ผู้เขียนไม่ได้
ให้รายละเอียดของปัญหาว่าสาเหตุจากการว่างงานมาจากอะไร และมีผลเป็นอย่างไร
"มันว่างงาน ผนแล้งจนกล้ากรอบ" (2521 : 105)

ในนวนิยายเรื่อง บั้งกับคองสงสาร ผู้เขียนสะท้อนให้เห็นปัญหา
การว่างงานหลังจากฤดูเก็บเกี่ยว ซึ่งชาวชนบทส่วนหนึ่งได้เดินทางไปรับจ้างทำงานนอกภาค
เกษตร อันส่งผลให้เกิดการอพยพโยกย้ายแรงงานตามมา

พวกผู้ชายที่ว่างจากงานไร่งานนา ต่างตื่นตัวกับชาวนาเป็นอย่างมาก ทุกคน
เตรียมตัวที่จะเดินทางไปสมัครเป็นคนซบซ้อนกัน เกือบหมดสิ้น คำสอนซึ่งหมตหวังและ
สิ้นเรี่ยวแรงต่อการทำไร่อีกต่อไป ตั้งใจจะเดินทางไปกับคนเหล่านั้นด้วย เขาคิดว่า
การได้เดินทางไปจากหมู่บ้านอันเป็นที่ฝังแห่งอคติ และความทรงจำอันร้าวราน
ของตนสักกระยะหนึ่งจะช่วยให้ชีวิตของเขาดีขึ้นบ้าง

(มานพ ถนอมศรี 2526 : 129)

ทัศนะของนักเขียนเกี่ยวกับปัญหาแรงงานในชนบทนั้น นักเขียนมองว่าลักษณะ
ของปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ปัญหาการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงาน เพื่อหนีสภาวะทางธรรมชาติหรือ
หนีความยากจนไปหาที่ทำกินแห่งใหม่ นอกจากนั้นก็มีชาวชนบทส่วนหนึ่งนิยมไปขายแรงงาน
ตามเมืองใหญ่ ๆ หรือในต่างประเทศ เนื่องจากมีรายได้ดี สามารถนำเงินมาจนเจือ
ครอบครัวได้ ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่นักเขียนแฉกมองเห็นก็คือ การว่างงานหลังฤดู
เพาะปลูกและเก็บเกี่ยว ทำให้ชาวชนบทส่วนหนึ่งต้องออกไปรับจ้างทำงานนอกท้องถิ่น

ส่วนทัศนะในการแก้ไขปัญหาแรงงานในชนบทนั้น ผู้วิจัยไม่พบการเสนอทาง
แก้ปัญหที่จริงจังและเป็นระบบแก่ประการใด มีแต่เพียงการวิพากษ์วิจารณ์โครงการเงินผัน
และโครงการสร้างงานในชนบทของรัฐบาล ว่าล้มเหลวเท่านั้นดังปรากฏในเรื่องกระทรวง
การคลังกลางนา ของ นิมิตร ภูมิถาวร

1.10 ทัศนะของนักเขียนเกี่ยวกับปัญหาวัฒนธรรม

ปัญหาทางด้านวัฒนธรรมในชนบท เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่นักเขียนนวนิยาย
แนวนี้ให้ความสนใจและสะท้อนทัศนะเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวไว้หลายประการ นักสังคมวิทยา
แนวใหม่มองว่าปัญหาทางด้านวัฒนธรรมของชนบทไทยนั้น ถูกกระแสครอบงำจาก
วัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมเมือง ความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีที่แพร่เข้าไป
อย่างรวดเร็วทำให้วิถีชีวิตของชาวชนบทเปลี่ยนไป โดยเฉพาะการมีค่านิยมในการยกย่องวัตถุ
และเงินเป็นใหญ่ สาเหตุอีกประการหนึ่งก็คือ ความอ่อนแอของวัฒนธรรมดั้งเดิมจนไม่สามารถ
ต่อต้านกระแสวัฒนธรรมแบบใหม่ได้ ตลอดจนค่านิยมและความเชื่อต่าง ๆ ตามวัฒนธรรม
ประเพณีดั้งเดิม กลายเป็นเรื่องมลายไร้เหตุผล และไม่สามารถยึดเหนี่ยวคนชนบทรุ่นใหม่ได้
จึงทำให้เกิดความสับสนและความขัดแย้งระหว่างชาวชนบทรุ่นเก่ากับชาวชนบทรุ่นใหม่อยู่เสมอ
นักเขียนนวนิยายแนวนี้ส่วนใหญ่จะมองปัญหาวัฒนธรรมประเพณีในชนบทในลักษณะที่คล้ายคลึงกับ
นักสังคมวิทยาแนวใหม่ (ขณะเดียวกันก็มีนักเขียนอีกหลายคนที่มีมองปัญหาดังกล่าวลึกซึ้งไปถึง
ภูมิปัญญาของชาวบ้าน* ที่มีความผูกพันอยู่กับค่านิยมและประเพณีดั้งเดิม ซึ่งสามารถผสมผสาน
ให้กลมกลืนกับการดำเนินชีวิตในสังคมท้องถิ่นของตน ได้อย่างมีความสุข

ตัวอย่างของการมองปัญหาวัฒนธรรมในชนบทที่ปรากฏในนวนิยายแนวนี้ เช่น

---

* การศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านในด้านวัฒนธรรมประเพณีนั้น เรียกว่า
แนววัฒนธรรมชุมชน หรือแนวสังคม-วัฒนธรรม

ในนวนิยายเรื่อง คือรักและหวัง วัฒน์ วรรณยางกูร ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับกระแสวัฒนธรรมเมืองที่เข้าไปคุกคามชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวชนบทมีค่านิยมที่บูชาเงินจนลืมนึกถึงคุณค่าของสิ่งเก่า ๆ

มันเป็นยุคที่สิ่งของเก่า ๆ ในหมู่บ้านชนบทถูกซุกซ้นตามล่าซื้อขายกันโดยแท้ บ่อยครั้งมันก็แสวงหากำไรกับสินค้าเหล่านี้ซอกซอนไปตามบ้านเรือนผู้คน ตามหาซื้อสิ่งของที่ต้องการ นับตั้งแต่เครื่องลายคราม พระเครื่อง พระพุทธรูป ของใช้เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่มีอายุสักหน่อย... ขณะที่ผู้มาซื้อมองเห็นกำไรหลายเท่าตัวอยู่ที่กรุงเทพฯ และนี่ก็เยาะหยันความโง่เขลาของคนบ้านนอก ถ้วยใบหนึ่งซื้อมาในราคา 4.50 บาท อาจนำไปขายในราคาใบละ 450 บาท นี่เป็นราคาขายให้ร้านรับซื้อ มิใช่ราคาขายปลีก . . .

(2529 : 240)

ในนวนิยายเรื่อง กระทรวงคลังกลางนา ผู้เขียนชี้ให้เห็นวัฒนธรรมของชาวเมืองที่แพร่เข้าไปในสังคมชนบท โดยเฉพาะการตัดถนนผ่านหมู่บ้าน ทำให้ความเจริญด้านวัตถุแพร่เข้าไปอย่างรวดเร็ว และวิถีชีวิตดั้งเดิมทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านไม่อาจต้านทานกระแสวัฒนธรรมแบบใหม่ได้

ชีวิตในบ้านบัวบึงเริ่มคึกคักเคลื่อนไหว จากการเดินย่องบนคันนาลุยโคลนลุยน้ำ กลับเป็นวงจิวด้วยรถจักรยาน มอเตอร์ไซด์ . . . คนที่เคยมุ่งขึ้น เริ่มตัดกางเกงขabanตัวแรกในชีวิต . . . ไร่หนุ่มซื้อรองเท้าหนังกลับคู่ละสองร้อยกว่าบาท ให้สมศักดิ์ศรีของหนุ่มบ้านบัวบึงยุคพัฒนา . . .

(นิมิตร ภูมิถาวร 2519 : 259)

ในนวนิยายเรื่อง ถนนนอกเมือง ผู้เขียนสะท้อนให้เห็นภาพความเจริญที่แพร่เข้าไปในชนบทชานเมืองหลวง โดยเฉพาะการสร้างถนนผ่านหมู่บ้าน ทำให้ความเจริญหลังไหลเข้าไป และเป็นผลทำให้ชีวิตของชาวชนบทเปลี่ยนไป ความมีน้ำใจเอื้ออารีต่อกันหายไป ชาวชนบทส่วนหนึ่งกลายเป็นคนที่เห็นแก่เงิน ขาดความเห็นใจต่อเพื่อนบ้าน "ให้เขาไม่ได้หรอก ถนนกำลังจะมา ความเจริญกำลังจะมี ฉันจะเก็บที่ไร่ชาย" (นิเวศน์ ก้นไทยราษฎร์ 2527 : 184)

ในนวนิยายเรื่อง คือรักและหวัง ผู้เขียนได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทแถบลุ่มน้ำในยุทที่ความเจริญแพร่เข้าไปถึง น้ำใจและความเอื้ออาทรที่ชาวชนบทเคยมีต่อกันก็แทบจะหาไม่ได้อีกแล้ว ผู้เขียนได้สะท้อนภาพชีวิตชาวชนบทที่ต่างคนต่างอยู่ และไม่สนใจว่าจะมีเพื่อนมนุษย์ทุกชั้นหรือไม่ "ระหว่างชายชราอนแก่ทรานศาลากการเปรี้ยว หญิงกลางคน ชายกลางคน หม่อมหลังวัด นาคหนุ่ม จนถึงมรรคทายก อยู่ไม่ห่างกันนัก ทุกคนมีฐานะของตัวเอง มองไม่เห็นใคร ชายชราอนชื่อกอยู่เช่นนั้น" (วิวัฒน์ วรรณยางกูร 2529 : 68)

ในนวนิยายเรื่อง เต็ดบ้านคอย ผู้เขียนแสดงทัศนะเกี่ยวกับการพัฒนาความเจริญเข้าไปในชนบท โดยการตัดถนนขึ้นไปบนคอกว่า เป็นการทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิมลงอย่างย่อยยับ

บ้านคอยวันนี้ คือดินแดนแห่งจึกโกจึกก็ แคนแห่งอบายมุข วัฒนธรรมพื้นบ้านถูกวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่มักง่ายฆ่าตายเสียแล้ว นับแต่นั้นบ้านคอยจะแล้งและร้อนจัดเมื่อเช้าแล้ง ผิวคินจะถูกเขาะหังหลายเมื่อหน้าฝน ลูกหาพานจะเป็นเพียงเรื่องเล่าก่อนนอนเท่านั้น

(มาลา คำจันทร์ 2527 : 159)

ปัญหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมในชนบทนั้น ทัศนะของนักเขียนแนวนี้

มองว่าสาเหตุของปัญหาดังกล่าวได้แก่ การแพร่กระจายเข้าไปอย่างรวดเร็วของกระแสวัฒนธรรมเมืองและความเจริญทางด้านเทคโนโลยี เป็นผลให้วิถีชีวิตของชาวชนบทเปลี่ยนไป ความเอื้ออาทรและน้ำใจไมตรีซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชนบทหายไป กลายเป็นสังคมแบบตัวใครตัวมัน และคลังไคล้วัตถุ รวมทั้งความเจริญจากการตัดถนน ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำลายวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวชนบท ซึ่งทัศนะในการแก้ปัญหาดังกล่าวก็คือ นักเขียนแนวนี้ส่วนใหญ่จะเรียกร้องให้ชาวชนบทหันมาให้ความสำคัญและอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น อันสอดคล้องกับแนวการศึกษา เรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน ของนักวิชาการสมัยใหม่

1.11 ทัศนะของนักเขียนเกี่ยวกับปัญหาภัยธรรมชาติในชนบท

ปัญหาเกี่ยวกับภัยธรรมชาติในชนบท เป็นปัญหาสำคัญอีกปัญหาหนึ่งที่นักเขียนนวนิยายแนวนี้ได้แสดงไว้ในนวนิยายตามสภาพความเป็นจริงทางด้านสังคมวิทยา ได้กล่าวถึงสาเหตุของภัยธรรมชาติในชนบทว่า เกิดจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก เกิดจากสภาวะทางธรรมชาติหรือสภาพทางภูมิศาสตร์ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ฝนแล้ง ฝนตกชุก น้ำท่วม และสภาพภูมิอากาศหนาวเย็น ประการที่สอง เกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งโดยเจตนาและโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น การทำลายทรัพยากรป่าไม้ อันเป็นผลให้เกิดปัญหาฝนแล้ง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล และน้ำท่วม เป็นต้น ซึ่งสาเหตุประการหลังนี้สามารถหลีกเลี่ยงได้ นักเขียนนวนิยายแนวนี้หลายคนได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับปัญหาภัยธรรมชาติในชนบทในลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทางด้านสังคมวิทยา ดังตัวอย่าง เช่น

1.11.1 ทัศนะเกี่ยวกับภัยธรรมชาติที่มีสาเหตุมาจากสภาวะทางธรรมชาติ

ในนวนิยายเรื่อง หมู่บ้านอาบจันทร์ ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงปัญหาความหนาวเย็นของสภาพอากาศทางภาคเหนือ ซึ่งตัวละครชาวเขาที่ยากจนกลุ่มหนึ่งได้รับความทุกข์ทรมานจากสภาวะทางธรรมชาติดังกล่าวมาก

กำดัดลิก ลมฮือฮาราวจะทลายผาลงมาทั้งกะบิ น้ำค้ำน้ำเหมยหยดย้อยต้งเผาะ ๗
 น่องเล็กชอกอยู่ในอ้อมแขนแม่ ทนาทหนอ...ทนาทารุณร้ายกาจนัก อยากให้การมา
 เยือนของตะวันมาถึงเสียแต่ค่อนนี้ นื่อง ๗ ในโปงหะทายใจรดกันฮ้อแฮ ลูกหมา
 ครางเอ็ง ๗ จากบ้านใกล้ คูเอาเดอะ แม้หมาที่มีขนดกขนฟูมันยังสั้น แล้วคนที่
 ผิวหนังบางเกลี้ยงจะไม่ทนาทหรือไร . . .

(มาลา คำจันทร์ 2524 : 118)

ในนวนิยายเรื่อง จดหมายจากครุฑพ่าห์ คนโค ซึ่งผู้เขียนใช้กลวิธีการเล่าเรื่องในลักษณะของจดหมายนั้น ผู้เขียนได้สะท้อนภาพของภัยธรรมชาติในภาคอีสานอย่างหนึ่ง ซึ่งถึงแม้จะไม่ใช่ภัยธรรมชาติที่ร้ายแรงนัก แต่ก็ส่งผลทำให้บ้านเรือนและทรัพย์สินของชาวอีสานเสียหาย

เมื่อปลายเดือนที่แล้ว เกิดมีลมแดง ซึ่งเป็นพายุร้ายแรงที่มาพร้อมกับฤดูฝน ผัดผ่านบ้านหนองหมาว้อ ทำให้เรือนชานลานเป็น หลายหลังชำรุดเสียหาย รวมทั้งอาคารเรียนชั้นประถมต้น หลังคาปลิวไปหลายแผ่น ตกมาฤดูนี้มักจะมี ลมแดง และพายุฟ้าคะนอง ทำลายทรัพย์สินและชีวิตสัตว์เลี้ยงและผู้คนทุกปี นับเป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติซึ่งชาวบ้านหนองหมาว้อเคยชินเสียแล้ว

(คำทมนาน คนโค 2521 : 157)

ในนวนิยายเรื่อง บั้งกับต้องสงสาร ผู้เขียนชี้ให้เห็นถึงภัยจาก ลมพายุซึ่งชาวอีสานเรียกว่า "ลมแดง" ได้ทำลายบ้านเรือนของชาวบ้านเสียหาย นับเป็น ภัยจากธรรมชาติอย่างหนึ่งที่ชาวอีสานหลีกเลี่ยงไม่ได้

ใบไม้ข้าวของมากมาย ลอยไปกับลมขึ้นไปในท้องฟ้า ลมหมุนตัวเป็นวงกลม เสียงอึงอ้อ...ลมยังพัดกระหน่ำ หลังคาบ้านสิ้นคลอนแล้วปลิวหวิวไปกับลม จากนั้น ผ่าซึ่งทำด้วยแผ่นรำแพนก็หลุดตามออกไป...ลมยังไม่มึที่ว่าจะสงบ ผ่าบ้าน ของเธอหายไปกับสายลมจนหมดสิ้น ข้าวของที่มีอยู่กับปลิววูบไปพร้อมกัน เส้าบ้าน เริ่มคลอน พื้นเรือนสิ้นพะเยิบเหมือนจะลอยขึ้นไปกับสายลม...

"ลมแดง มันร้ายอีหลี..." เสียงชาวบ้านคนหนึ่งพูดแว่ว ๆ "บ้านช่องพังไม่ เหลือดี..."

(มานพ ถนอมศรี 2526 : 154-155)

ในนวนิยายเรื่อง จดหมายจากครุคำทมนาน คนโค อีกตอนหนึ่งที่ผู้เขียนเล่าถึงภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นนอกห้องถิ่นของตน แต่เป็นความทุกข์ร้อนที่เกิดกับพี่น้อง ร่วมชาติ นั่นก็คือ สภาพความเป็นจริงของการเกิดอุทกภัยครั้งยิ่งใหญ่ในภาคใต้เมื่อปี พ.ศ. 2518 ซึ่งคำทมนาน คนโค ได้แสดงทัศนะในเชิงเห็นใจพี่น้องชาวภาคใต้ไว้ในนวนิยาย

ที่บ้านหนองหมาว้อของผม ขณะที่กำลังเขียนจดหมายนี้ กำลังหนาวและลมแรง ผุ่นคลั่งจนไม่อยากอ้าปากพูด ได้ข่าวจากวิทยุและหนังสือพิมพ์ว่า ทางใต้เกิดเหตุ ร้ายแรง มีฝนตกน้ำท่วมผู้คนตายเป็นร้อย ลงเป็นว่ามีคนตายมากมายขนาดนั้นแล้ว เชื่อได้ทีเดียวว่า ช้างม้าวัวควาย หมูเห็ดเบ็ดไก่ รวมทั้งไร่นาสาโท ต้องเสียหายอย่างมากมากที่สุด คงไม่มีอะไรดีกว่าการเห็นอกเห็นใจ และช่วยเหลือเกื้อกูล กันตามประสาครูประจำบาลคนยากที่พึงจะช่วยเหลือพี่น้องร่วมชาติได้

(2521 : 130-131)

ในนวนิยายเรื่อง บ้านโพนทราย ซึ่งเป็นเรื่องที่ผู้เขียนใช้

ปรากฏการณ์ธรรมชาติเป็นโครงเรื่องสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายในชนบทนั้น ผู้เขียนอ้างวัน เวลา และสถานที่จริง ๆ ที่เกิดเหตุการณ์ครั้งนั้นในชนบทภาคอีสาน และเขียนไว้ในหน้าคำนำว่า เหตุจริงประการใดย่อมแล้วแต่วิจารณ์ของผู้อ่านแต่ละคนจะตัดสินเอาเองนั้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในนวนิยาย คือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติอย่างหนึ่งที่อาจจะถือว่าเป็นภัยจากธรรมชาติที่ชาวบ้านไม่คาดฝัน และทำให้หมู่บ้านหนึ่งจมหายไปในพื้นที่ บ้านเรือน ไร่ นา และชีวิตผู้คนสูญหายไปกับภัยธรรมชาติครั้งนั้นจำนวนมาก

ไม่มีผู้ใดในถิ่นนั้นบอกได้ว่าบ้านโพนทรายหายไปไหน หมู่บ้านแห่งนี้เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ห่างจากแม่น้ำโขงประมาณห้าสิบกิโลเมตร เป็นหมู่บ้านขนาด 100 หลังคาเรือน อยู่กลางทุ่งราบ มีป่าละเมาะและหมู่ไม้ขึ้นนอกหมู่บ้านเป็นหย่อม ๆ ไม่มีผู้ใดทราบว่าหมู่บ้านนี้ตั้งมาเป็นเวลานานเท่าใด แต่เป็นที่รู้แก่กันทั่วโลกว่า บ้านโพนทรายได้หายไปเมื่อตอนสายของวันเสาร์ที่ 25 มีนาคม 2521 และ ณ ผืนแผ่นดินที่เคยเป็นที่ตั้งหมู่บ้านเกษตรกรรมแห่งนี้ ได้มีภูเขาหินทรายสีน้ำตาลปนแดงลูกหนึ่งเกิดขึ้นมาแทนที่ โดยที่สิ่งต่าง ๆ อันเป็นส่วนประกอบของหมู่บ้านได้ถูกภูเขาลูกนี้กลบไว้จนสิ้น ไม่ว่าจะเป็นผู้คนหรือสิ่งของที่บ้านเรือน ต้นไม้และสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ ทุกอย่างที่เป็นบ้านโพนทรายได้หายไป แต่ไม่มีใครบอกได้ว่ามันหายไปไหนและหายไปอย่างไร

(คำพิพากษา คนโค 2523 : 12)

1.11.2 ทักษะเกี่ยวกับการทำลายทรัพยากรป่าไม้

ในนวนิยายเรื่อง เด็กบ้านคอย ผู้เขียนได้แสดงทักษะเกี่ยวกับปัญหาฝนแล้งที่เกิดจากการเผาป่า ซึ่งนับเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติอย่างหนึ่ง "เห็นล่ะยัง เห็นล่ะยังพ่อ ชอบเผาป่ากันคั่นกันถึงได้แล้งกันอย่างนี้" (มาลา คำจันทร์ 2527 : 101)

อีกตอนหนึ่งในนวนิยายเรื่อง เด็กบ้านคอย ผู้เขียนได้แสดงทักษะเกี่ยวกับปัญหาภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นว่า มีสาเหตุมาจากการกระทำโดยมนุษย์ ซึ่งทำลายทรัพยากรธรรมชาติโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ว่าจะทำให้เกิดภัยพิบัติได้ในภายหลัง

. . . ไฟไหม้ป่าหลายคืนติดกันจนคอยทั้งคอยแดงโพลงไปหมด ไฟไหม้ป่าทุกปีใน
ยามแล้ง ก่อน ๆ มงคลจะไม่รู้สึกรอไรนัก เห็นว่ามันเป็นปรากฏการณ์ที่ปกติอย่าง
หนึ่ง แม้ละสมัยยังเด็กผู้ใหญ่มีปากคำถามเด็ก เข้าใจว่าไฟป่ามันเกิดเอง ไม่มีใครจุด
แต่ปีนั้นมันไม่เป็นอย่างนั้น มงคลเห็นกับตา ไฟป่าหาได้เกิดเองไม่ มันเกิดจากมือ
มนุษย์คนที่ชื่อลุงเคชบ้านอยู่ใกล้วัด

(มาลา คำจันทร์ 2527 : 63)

ในนวนิยายเรื่อง อ้อมอกภูเขา ผู้เขียนแสดงทัศนะเกี่ยวกับ
การตัดไม้ทำลายป่าของพวกชาวเขาเผ่าเย้า เพื่อหักล้างถางพงเป็นที่ทำกินว่า เป็นการ
ทำลายทรัพยากรธรรมชาติโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ถึงผลเสียที่จะตามมาในอนาคต "พวกสูไม่ใช่ว่า
ทำอย่างที่สุดพูด สูทำไร่ข้าวโพด พอสองสามปี ดินจืดลง สูก็ย้ายไปถางไร่ ไร่เก่าไม่
ปลูกไร่ข้าวโพดอีก ทำอย่างนี้อยู่เรื่อย ๆ รู้ไหมว่าป่ามันจะหมดเมืองไทยแล้ว...อีกไม่กี่ปี
เมืองไทยจะเป็นทะเลทราย" (เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม 2527 : 28)

การตัดไม้ทำลายป่าของพวกชาวเขา เป็นการกระทำโดยรู้เท่า
ไม่ถึงการณ์ แต่ขณะเดียวกันก็มีนายทุนซึ่งมีอิทธิพลลงใจที่จะทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เช่น
ตัดไม้ไปขายโดยไม่ได้รับอนุญาต การกระทำของบุคคลกลุ่มนี้ถือว่าการทำลายทรัพยากร
ธรรมชาติโดยเจตนา เพียงเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองเท่านั้น ไม่คำนึงถึงความ
เดือดร้อนของเพื่อนร่วมชาติ เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม ได้สะท้อนปัญหาดังกล่าวในนวนิยาย
เรื่อง อ้อมอกภูเขา

"ว่าอย่างไรครับ ตกกลางคืนที่ผมว่าจ้างหรือเปล่านั้นครับ"...

"มันเป็นต้นน้ำ"

"ใช่ ๆ ผมก็รู้ว่ามันเป็นป่าต้นน้ำ แต่คุณก็อย่าลืมว่า ห้วยน้ำรินมีแหล่งน้ำซึ่งมีน้ำซับ
หลายแห่ง ไทนเลยยังช่วยแม่แก่ คิดว่า มันคงไม่ทำให้คุณต้องเดือดร้อนเรื่องเลี้ยงน้ำ"

1.12 ทัศนะของนักเขียนในการแก้ปัญหาภัยธรรมชาติ

ผู้วิจัยพบทัศนะของนักเขียนนวนิยายแนวนี้ที่เรียกร้องให้มนุษย์เห็นความสำคัญ
ความสวยงาม และคุณประโยชน์ของป่า โดยเสนอแนะทางออกของปัญหาในระบบนิเวศวิทยา
ซึ่งผู้วิจัยถือว่าเป็นทัศนะที่น่าสนใจ และเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะรักษาสมดุลทางธรรมชาติไว้ได้
ทัศนะดังกล่าวมีปรากฏในนวนิยายเรื่อง คนเผ่าถ่าน "ป่าเป็นที่เกิด ที่เล่น ที่กิน ที่นอน

ผีเสื้อ แมลง นก ไก่ เสือ เกิดจากป่า คนก็เกิดจากป่า เราเดินเข้าไปในป่า
มีของให้เรากินไม่รู้จักหมด" (นิมิตร ภูมิถาวร 2524 : 140)

ทัศนะดังกล่าวเป็นเพียงทางออกทางหนึ่งที่จะแก้ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า
และการเผาป่าให้บ้าง ซึ่งอาจจะทำให้ชาวชนบทเห็นความสำคัญของสภาพแวดล้อม และช่วย
กันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อรักษาสมดุลย์ทางธรรมชาติเอาไว้

ทัศนะของนักเขียนนวนิยายเกี่ยวกับปัญหามลพิษธรรมชาติที่เกิดขึ้นบนถนน ส่วนใหญ่มัก
เขียนแต่เฉพาะปัญหาได้ตรงกับสภาพความเป็นจริง และสอดคล้องกับสภาพปัญหาทางด้านสังคมวิทยา
ลักษณะของปัญหาดังกล่าว ได้แก่ ปัญหามลพิษธรรมชาติที่เกิดจากสภาวะทางธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้น
เป็นประจำ เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางด้านทรัพย์สิน พืชผล
เกษตร ชีวิตมนุษย์และสภาพจิตใจของชาวบ้าน เช่น ลมแดง ซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำในภาค
อีสาน อุทกภัยในภาคใต้ และสภาพอากาศที่หนาวเย็นในภาคเหนือ เป็นต้น ส่วนสาเหตุ
สำคัญอีกประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดมลพิษธรรมชาติ คือ การทำลายทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ การ
เผาป่า การตัดไม้ทำลายป่าของพวก ชาวเขา และนายทุน ตลอดจนกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ
นักเขียนนวนิยายแนวนี้หลายคนได้แสดงปัญหาและวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน นอก
จากนั้นผู้วิจัยยังพบทัศนะของนักเขียนที่เรียกร้องให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยเสนอแนะ
เกี่ยวกับระบบนิเวศน์วิทยา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสวยงาม ตลอดจนความสงบสุขร่มเย็น
และคุณประโยชน์ของป่า อันจะช่วยรักษาสมดุลย์ทางธรรมชาติไว้ได้ ทัศนะดังกล่าวมีปรากฏ
อย่างชัดเจนในนวนิยายเรื่องคนเผาถ่าน ของ นิมิตร ภูมิถาวร

จากการศึกษาทัศนะในการมองปัญหาของนักเขียนนวนิยายที่สอดคล้องกับสภาพความ
เป็นจริงทางสังคมวิทยา ผู้วิจัยพบว่าทัศนะในการมองปัญหา การวิพากษ์วิจารณ์ปัญหา
ตลอดจนการเสนอความคิดเห็น และเสนอทางออกบางประการของนักเขียน ได้รับอิทธิพล
จากภูมิหลัง อาชีพ และประสบการณ์รอบตัวเกี่ยวกับสังคมชนบทของนักเขียนเป็นจุดใหญ่
ปัญหาที่นักเขียนนวนิยายแนวนี้ให้ความสำคัญและสนใจมากที่สุดคือ ปัญหาความยากจนของชาว
ชนบททุกภูมิภาค ปัญหารองลงมาคือ ปัญหาด้านการศึกษาและการสาธารณสุข ส่วนปัญหาอื่น ๆ
ก็มีความสำคัญเท่าเทียมกัน นอกจากนั้นการกล่าวถึงสาเหตุและผลของปัญหาต่าง ๆ ในนวนิยาย

ก็มีความใกล้เคียงและคล้ายคลึงกับสภาพความเป็นจริงทางสังคมวิทยาเป็นส่วนใหญ่ อาจจะมีบางปัญหาเท่านั้นที่นักเขียนให้รายละเอียดของปัญหาไม่ชัดเจน หรือบางปัญหาที่ให้รายละเอียดและอธิบายสาเหตุหรือผลของปัญหาอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากมีความถนัดและรู้จริงในปัญหานั้น ๆ เช่น นวนิยายเกี่ยวกับการศึกษาของ คำพมาน คนใด และนิมิตร ภูมิถาวร เป็นต้น อย่างไรก็ตามนักเขียนยังได้วิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาบางประการสอดแทรกไว้ด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวถึงแล้วในรายละเอียดของประเด็นปัญหานั้น ๆ

2. ทัศนะของผู้เขียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน

การศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาของชาวบ้าน เป็นการศึกษาสังคมชนบทแนวใหม่ของนักวิชาการกลุ่มหนึ่ง ที่พยายามหาทางออกให้กับสังคมชนบทไทย ซึ่งประสบปัญหาด้านต่าง ๆ มานาน และกระบวนการพัฒนาชนบทไทยของรัฐบาลในระยะเวลาที่ผ่านมาไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างจริงจัง ทั้งการพัฒนาดังกล่าวยังก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างเมืองกับชนบทมากยิ่งขึ้น นั่นเป็นเพราะว่าสังคมไทยในระยะที่ผ่านมา "ได้ก้าวเดินตามแบบแผนพัฒนาตามแนวทางทุนนิยมตะวันตก" (นฤมิตร สอดสุข 2530 : 1) ซึ่งไม่สามารถปรับใช้กับชนบทไทยได้อย่างเหมาะสม นักวิชาการกลุ่มนี้ได้เข้าไปศึกษาและวิจัยปัญหาของชาวชนบทอย่างจริงจัง เพื่อต้องการทำความเข้าใจกับวิถีชีวิตที่แท้จริงของชาวบ้านให้ต้องมากยิ่งขึ้น "ด้วยหวังว่าอาจจะค้นพบทางออกใหม่ ๆ ในการพัฒนาที่จะสามารถมีส่วนช่วยยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านให้ดำเนินไปอย่างปกติ และมีศักดิ์ศรีได้" (นฤมิตร สอดสุข 2530 : 2)

เสรี พงศ์พิศ (2529 : 112-115) นักวิชาการคนที่สนใจงานทางด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้อธิบายความหมายของคำว่า "ภูมิปัญญา" และลักษณะของภูมิปัญญาชาวบ้านว่า

"ภูมิปัญญา" หมายถึง พื้นเพ รากฐานของความรู้ของชาวบ้าน...ชาวบ้านรู้เพราะว่ามีชีวิตอย่างที่รู้ ความรู้ได้มาจากการดำเนินชีวิต คนสมัยใหม่รู้เพราะเล่าเรียนมามาก แต่ระหว่างความรู้กับการดำเนินชีวิตเป็นคนละเรื่องกัน เพราะโลกทัศน์ของคนสมัยนี้เป็นแบบแยกส่วน...

ภูมิปัญญา มี 2 ลักษณะ (1) มีลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นโลกทัศน์ ชีวิตทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่า และความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน (2) มีลักษณะเป็นรูปธรรม เกี่ยวกับเรื่องเฉพาะด้านต่าง ๆ เช่น การทำมาหากิน การเกษตร ทัศนกรรม ศิลปะ ดนตรี และอื่น ๆ

ภูมิปัญญาทั้งหลายเหล่านี้สะท้อนออกมา 3 ลักษณะ คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับโลก สิ่งแวดล้อม สัตว์ พืช ธรรมชาติ
2. ความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคมหรือในชุมชน
3. ความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ

ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน ก็คือการศึกษาถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านในลักษณะที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นผลให้เกิดเป็นวิถีชีวิตที่เหมาะสมในสังคมชนบททั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาแบบพึ่งตนเอง โดยยืนอยู่บนพื้นฐานของความเป็นธรรมชาติ และสอดคล้องกับความเป็นจริง

การศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านนั้น นักวิชาการสมัยใหม่ได้ศึกษาและวิจัยทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง ศาสนา และวัฒนธรรม ของสถาบันหมู่บ้าน เพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนาที่ทำให้ชาวชนบทมีความเชื่อมั่นและภูมิใจในสถาบันชีวิตของตัวเอง อันจะนำไปสู่การพึ่งตนเอง พัฒนาตนเอง และพัฒนาท้องถิ่นในขั้นต่อ ๆ ไป

ในด้านเศรษฐกิจ นักวิชาการทางด้านเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่มีความเห็นว่า "การเกษตรแบบหมู่บ้าน ควรจะมุ่งสู่การผลิตเพื่อกินเพื่อใช้ เพื่อลดการขาดแคลนเป็นเบื้องต้น มิใช่มุ่งสู่การผลิตเพื่อขาย และนำเงินกลับมาซื้อผลิตผลต่าง ๆ" (อภิชาติ ทองอยู่ 2530 : 13) ขณะเดียวกันควรจะส่งเสริมให้ชาวบ้านพึ่งพาอาศัยกัน โดยจัดตั้งกลุ่มการค้าแบบพื้นบ้านขึ้นในรูปแบบคล้าย ๆ สหกรณ์ เพื่อเป็นกันชนและป้องกันการเอาเปรียบจากระบบการค้าภายนอกหมู่บ้าน ถ้าชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกันในสถาบันหมู่บ้านได้แล้ว นักวิชาการกลุ่มนี้เชื่อว่าจะสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ทางหนึ่ง

ในด้านสังคมและการปกครอง นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์และสังคมวิทยาสมัยใหม่มีความเห็นว่า "ประชาชนในชนบทควรจะมีการส่งเสริมบทบาทของกลุ่มผู้นำในระดับหมู่บ้านโดย

ศึกษาจากอดีตที่ผ่านมา ขณะเดียวกันก็หาแนวทางให้กลุ่มผู้นำได้มีโอกาสเข้าร่วมสร้างระบบ การศึกษาของหมู่บ้าน โดยโยงเข้ากับวัดซึ่งเป็นสถาบันที่ชาวบ้านเฝ้าพิงในด้านพิธีกรรมไปจนถึง ศีลธรรมจรรยา" (อภิชาติ ทองอยู่ 2530 : 14) อันจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี ระหว่างสถาบันหมู่บ้านและสถาบันศาสนาให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

ในด้านศาสนา นักวิชาการแนวพุทธศาสตร์สมัยใหม่มีความเห็นว่า การพัฒนาทาง ด้านจิตใจเป็นประเด็นที่สำคัญที่สุด เพราะจะส่งผลให้สถาบันหมู่บ้านยึดมั่นในศีลธรรมมากขึ้น ขณะเดียวกันสถาบันทางศาสนาก็ควรพัฒนาตนเองทั้ง ในด้านของการประยุกต์หลักธรรมคำสอน วัตถุประสงค์ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ในส่วนของชาวบ้านที่ยังเชื่อมั่นในไสยศาสตร์ และพิธีกรรมต่าง ๆ อย่างมกายนั้น ถือเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ควร ได้รับการปรับปรุงให้ผสมผสาน กับหลักธรรมพุทธศาสนาอย่างเหมาะสมกลมกลืน และแนวทางในการพัฒนาศาสนาในชนบทนั้น จะต้องเร่งสร้างสรรคบุคลากรที่เป็นผู้นำด้านศาสนาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ทั้งเสริมสำนักในเรื่อง ของสันติภาพและมนุษยธรรม

ในด้านวัฒนธรรม นักวิชาการทางด้านคติชนวิทยามีความเห็นว่า ควรส่งเสริม ฐานความเชื่อทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี แบบพื้นบ้านให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น เพื่อเป็นพลัง ต่อต้านวัฒนธรรมจากภายนอก ขณะเดียวกันก็ประยุกต์วัฒนธรรมดั้งเดิมมาใช้ในการพัฒนาชนบท ด้วย โดยวิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย หาเหตุผลในกิจกรรมนั้น ๆ และ "เจาะลึกไปถึงถึงระบบ คุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในวัฒนธรรมของชาวบ้านที่มีความแตกต่างไปจากนิยาม ความหมาย และคุณค่าของวัฒนธรรมจากภายนอก" (กาญจนา แก้วเทพ 2530 : 16) อันจะเป็นการ รักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมให้คงอยู่คู่สถาบันหมู่บ้านสืบไป

แนวความคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านที่เด่นชัดที่สุดคือ แนววัฒนธรรมชุมชนหรือ แนวสังคมนิยมวัฒนธรรม ที่มองปัญหาการพัฒนาชนบทว่า เป็นการเอากระแสวัฒนธรรมจากฝ่ายเมือง เข้าไปครอบงำและดูดซับทรัพยากรของชนบท จนทำให้ชาวบ้านตกเป็นทาสของวัตถุและเทคโนโลยี ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี (2531 : 4-5) ได้แสดงความวิตกเห็นเกี่ยวกับความล้มเหลวในการพัฒนาชนบทของไทยว่า

สิ่งที่ผมเห็นมีความสำคัญอย่างมาก คือ การแก้ไขความล้มละลายของชุมชนชนบท ถ้าชนบทที่ยังล้าหลังอยู่ อย่างไรก็ดีในปัจจุบันหรือมากยิ่งขึ้น สังคมไทยจะยุ่งยากนับวัน แม้รัฐบาลจะมีโครงการพัฒนาชนบท แต่ปัญหาของชนบทละเอียดอ่อนและสลับซับซ้อน มีการสรุปบทเรียนจากทั่วโลกเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทที่ล้มเหลวในประเทศโลกที่สาม ทั้งหมดแล้วว่าเป็นเพราะเหตุใด เรื่องนี้ยากแก่การเข้าใจปัญหา และถ้าไม่เข้าใจ ปัญหาถึงปรารถนาดีก็แก้ปัญหาไม่สำเร็จ หรือทำให้ชนบทล้มละลายมากขึ้น

ทัศนะในการมองปัญหาในการพัฒนาชนบท ของนักวิชาการกลุ่มนี้ มีลักษณะที่ทวนกระแส กล่าวคือ มีลักษณะที่ตรงข้ามกับแนวความคิดทางวิทยาศาสตร์ที่มุ่งจะนำความจริงไปสู่ท้องถิ่น ฝ่ายเดียวโดยไม่ยอมสนใจแบบแผนดั้งเดิม ของวิถีชีวิตชาวบ้าน ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวในสายตาของนักวิชาการกลุ่มนี้ถือว่าล้มเหลว แต่อย่างไรก็ตามนักวิชาการกลุ่มนี้มิได้ปฏิเสธแบบแผนสมัยใหม่ทางวิทยาศาสตร์ เพียงแต่ต้องการที่จะหาแนวทางที่ดีและเหมาะสมที่สุดในการผสมผสานการพัฒนาแผนใหม่กับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ให้กลมกลืนกันทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม จุดสำคัญที่สุดที่นักวิชาการกลุ่มนี้ต้องการคือ มุ่งหวังจะให้ชาวชนบทที่ตนเองให้ได้ในทุก ๆ ด้าน ตามศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ และตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิม ตลอดจนเรียกร้องให้คนรุ่นใหม่กลับมามีความสำคัญกับวิถีชีวิตดั้งเดิม

ดังตัวอย่างเช่น การเจ็บป่วยของชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านยังนิยมรักษาด้วยอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรมต่าง ๆ คาถาอาคม หรือสิ่งเหนือธรรมชาติอื่น ๆ ซึ่งทางตรรกะของวิทยาศาสตร์และคนสมัยใหม่เห็นว่าเป็นสิ่งซึ่งมลาย ปราศจากเหตุผล นั้น ชาวบ้านถือว่าวิถีการรักษาของพวกเขาไม่รักษาแต่เพียงโรคภัยไข้เจ็บอย่างเดียว "หากแต่เขาได้เชื่อมชีวิตและสุขภาพอนามัยของเขาเข้ากับบรรพบุรุษ กับเพื่อนบ้าน ครู อาจารย์ สิ่งแวดล้อมทั้งหมดกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และผีทั้งหลาย" (กาญจนา แก้วเทพ 2530 : 12 อ้างถึงใน นฤมิตร สอดสุข 2530 : 6) ในกรณีความเชื่อเรื่องผีทั้งหลายก็เช่นเดียวกัน ชาวบ้านอาจไม่ได้สนใจว่าผีจะมีจริงหรือไม่ "แต่พวกเขาถือว่าผีให้ความหมายแก่ชีวิต ทำให้เกิดความรุ่มเย็นให้คำตอบกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้" (กาญจนา แก้วเทพ 2530 : 12 อ้างถึงใน นฤมิตร สอดสุข 2530 : 6) โดยเฉพาะชุมชนชนบทในภาคเหนืออันได้แก่ พวกชนกลุ่มน้อย หรือพวกชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ยังคงรักษาวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมเอาไว้ได้

มากกว่าภาคอีสานหรือภาคอื่น ๆ เช่น พวกชาวเขาปาเกะเยอ และพวกกะเหรี่ยงจะมีลักษณะที่ตัวเองสูง มีความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ผูกพันกับพิธีกรรมของเผ่าพันธุ์อย่างแน่นแฟ้น เน้นการให้อภัยเป็นหลัก และภาคภูมิใจในบรรพบุรุษของตน

ผู้วิจัยหยิบยกหัวข้อเกี่ยวกับภูมิปัญญาของชาวบ้านมาอธิบายในบทนี้ เนื่องจากว่าแนวความคิดดังกล่าวมีบางส่วนของที่สอดคล้องกับทัศนะในการมองปัญหาสังคมชนบทของนักเขียนนวนิยายไทยแนวนี้ และปัญหาเกี่ยวกับความล้มเหลวในการพัฒนาชนบทของหน่วยงานของรัฐบาลก็เป็นปัญหาสำคัญอีกปัญหาหนึ่งที่นักเขียนนวนิยายแนวนี้หลายคน ได้วิพากษ์วิจารณ์สอดแทรกไว้ในนวนิยาย ลักษณะการนำเสนอปัญหาของชาวชนบทในท้องถิ่นต่าง ๆ นั้น บางต่อนักเขียนมิได้ต้องการสะท้อนปัญหาในแง่ที่ต้องการให้แก้ไขปรับปรุง หรือให้เห็นใจชาวชนบท หากแต่เป็นการสะท้อนให้เห็นภาพชีวิตหรือวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวชนบทในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งในแง่ของการทำมาหากิน วัฒนธรรมประเพณี ค่านิยม และความเชื่อต่าง ๆ ด้วยน้ำเสียงที่ชื่นชมและตระหนักในคุณค่าของสิ่งเหล่านี้ ตลอดจนชี้ให้เห็นถึงการดำรงชีวิตอย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ การปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติอย่างมีความสุข รวมทั้งมีวิถีเอาชนะธรรมชาติอย่างเรียบง่ายและชาญฉลาด ตามวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ ความคิดของนักเขียนดังกล่าวนี้จึงเป็นความคิดที่สอดคล้องกับนักวิชาการสมัยใหม่ในเรื่องของการศึกษาภูมิปัญญาของชาวบ้าน ซึ่งผู้วิจัยถือว่าทัศนะของนักเขียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านนั้นเป็นการเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาของสังคมชนบททางหนึ่ง และทัศนะดังกล่าวมีปรากฏอย่างชัดเจนในนวนิยายแนวนี้

2.1 การพึ่งตนเองและการปรับตัว เข้ากับธรรมชาติ

คำพูน บุญทวี ได้เสนอภาพการดำรงชีวิตของชาวอีสานกลุ่มหนึ่งที่สามารถปรับตัวเข้ากับธรรมชาติอันแร้นแค้นได้อย่างน่าชมเชย และมีความสุขตามอัธยาศัยของตน โดยเฉพาะเรื่องของการประกอบอาหาร ซึ่งใช้อุปกรณ์และวิธีการแบบธรรมชาติ ดังปรากฏในเรื่อง ลูกอีสาน

กับข้าวมีอัน ห่อทำก้อยกบเป็นพิเศษอีกอย่างหนึ่ง คือ ห่อเอากบั้งไฟที่สุกดีมาไว้หนึ่ง สับลงในเชียงจนแหลก แล้วเอาใส่ครกตำจนแหลกอีกทีหนึ่ง จึงเอาพริกป่นและข้าวคั่วโรยลงไป แล้วหยกน้ำปลาร้าที่ต้มสุกลงไป หั่นหัวหอมแห้งเป็น

ขึ้นบาง ๆ โรยไปอีก จึงเอาสากคนจนทั่ว สักครู่แม่กุ่มรังมดแดงมารั้งหนึ่ง พอแก้ออกแม่ก็หยิบตัวมดแดง 2-3 หยิบใส่ลงไป พอเอาสากคนไปมาอีกที แล้วจับครกชั้น เเทลงใส่ในถ้วยฝาละมีใบใหญ่

(คำพูน บุญทวี 2528 : 197)

นิมิตร ภูมิถาวร ได้เสนอภาพการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายของชาวชนบท สองตาหลานที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ และใช้อุปกรณ์ตลอดจนวิธีการแบบธรรมชาติ ในการหุงหาอาหาร ดังปรากฏในเรื่อง คนเผาถ่าน

"เอาผ้าขาวมาหุงข้าวหรือตา" เสียง ไข่หนูหัวเราะลั่นป่าไม่เชื่อ
เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้เลย
"หุง? ตัดสินขึ้นมา ข้าวระอุ อร่อยไม่แพ้หุงหม้อดินหรอกน่า"

(นิมิตร ภูมิถาวร 2524 : 141)

คำพูน บุญทวี สะท้อนให้เห็นวิธีการ "สีไฟแบบดั้งเดิม" ซึ่งเป็นวิธีที่
ทำกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และเป็นวิธีซึ่งเป็นธรรมชาติมากที่สุด ดังปรากฏในเรื่อง ลูกอีสาน

พ่อบอกทีละจุ่นเอามัดตอกซุกผิวไม้ยู่ครี๊ด ๆ แล้วมีเสียงท้อเจาะไม้่อ๊กซึกหนึ่งอยู่
กรี๊ด ๆ ถึงจะเป็นคืนเดือนมืดพ่อกับทีละจุ่นก็ทำได้อย่างว่องไว และการสีไฟนั้น
ยังไม่เคยเห็น พ่อทำกลางบอกครุพลางว่า การสีไฟแบบนี้ ปู่ ย่า ตา ทวด ของเรา
เคยทำมาก่อนมีหินเหล็กไฟ และมีไม้ขีดไฟ และเมื่อเอาปลายมัดตอกเจาะไม้ไผ่
ซึกหนึ่งเป็นช่องเล็ก ๆ จึงเอาเศษผิวไม้ไผ่ที่ซุกเป็นกระจุกยัดเข้าข้างใต้ช่องที่เจาะ
แล้วก็เอาไม้ไผ่ซึกหนึ่งเหลาข้าง ๆ ให้เป็นคม เอาไม้ไผ่^๑นั้นลูบไม้ซึกที่มีขยะ พ่อว่า
เท่านั้นก็มมีเสียงกรี๊ด ๆ ดังขึ้นท่ามกลางความสงบเงียบ... จังหวะไม้ไผ่สีกันที่พ่อทำ
ดังไว้นั้นเรื่อย ๆ ไม่นานนักก็เห็นไฟติดขึ้นที่กระจุกผิวไม้ไผ่ ทีละจุ่นเป่า 3 พู่
ไฟก็ลุกพรึบขึ้น พ่อเอาลำไ้มาจ่อไว ๆ ไฟได้ก็สว่างขึ้น

(คำพูน บุญทวี 2528 : 221)

นิมิตร ภูมิถาวร ได้สะท้อนภูมิปัญญาของชาวชนบทสองตาหลานที่มีความ
ผูกพันกับธรรมชาติอย่างแนบแน่น ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการพึ่งพาตนเอง รักสันโทษ และ
ตระหนักในคุณค่าอันแท้จริงของวิถีชีวิตดั้งเดิม ดังปรากฏในนวนิยายเรื่อง คนเผาถ่าน

. . . เล็กมืต ขวาน จอบ ให้อย่างละเล็ม ด้วยความละเอียดลออ แกกแล้ว
คูอก มงมืต ขวาน ด้วยสายตาอันแหลมคม แกกรู้ว่าเหล็กอย่างไรควรีใช้ จาก
ชีวิตที่เคิบโตอยู่ในป่า สิ่งเหล่านี้เป็นลิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต เลียงเหล็กที่ตั้งก้งวานขึ้น
เมื่อแกก็คจะบอกให้รู้ถึงความแกอ่อนของเหล็ก ได้ แกไม่เคยจู้จี้เรื่องราคาแต่จะจู้จี้
เรื่องคุณภาพ เหล็กกรอบเกินไปก็กรอบบ้นง่าย อ่อนเกินก็ขี้ยี้

(นิมิตร ภูมิถาวร 2524 : 6)

"ไม่ได้มาขอทาน ขอบใจ" ตาไม่ยอมรับของที่มีคนใจบุญบริจาคให้ แกไม่ได้
เย่อหยิ่งจองทอง แต่แกรู้ว่าอะไรคือลิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตในป่าดง แกมีเงินพอจะ
ซื้อหาไปไว้ใช้ให้ความสุขตามควรแก้อัคภาพ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ต้องการความช่วยเหลือ
จากใคร

(นิมิตร ภูมิถาวร 2524 : 7)

2.2 วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น

ในนวนิยายเรื่อง ผีเสื้อและดอกไม้ ผู้เขียนได้สะท้อนภาพวัฒนธรรม
ประเพณีดั้งเดิมของศาสนาอิสลาม ตลอดจนพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งชาวไทยมุสลิมในท้องถิ่น
ภาคใต้ถือว่าเป็นลิ่งที่มีค่ากับชีวิตของพวกเขา และจะยึดถือปฏิบัติกันโดยเคร่งครัดกับประเพณี
และหลักคำสอนทางศาสนา

. . . ฝ่ายชาวทั้งห้าถูกคล้อออก หันร่างของผู้ตายตั้งแต่ปลายเท้าไปจนจรดศีรษะ
แล้วผูกด้วยด้ายสีขาว ชาวบ้านเริ่มทำพิธีทางศาสนาเริ่มต้นด้วยการสวดขอพรจาก
พระผู้เป็นเจ้าให้แก่คนตาย... หลักของศาสนามีอยู่ว่า ถ้าคนตายไม่มีญาติพี่น้อง
และตายในถิ่นอื่น คนที่พบศพจะต้องจัดการให้เป็นที่เรียบร้อย ถ้าหากว่าลำบาก
เกินไปก็ช่วยกัน. . .

(นิพนพาน ๖ 2530 : 251)

การเลิกท้งละลึ่งเป็นวัฒนธรรมการบ้นเบียงของชาวภาคใต้ที่ยังคงปรากฏอยู่ใน
ปัจจุบัน การเลิกท้งละลึ่งนั้นคือเป็นความเคารพของชาวบ้านที่แสวงหาและสร้างสรรค
ความบ้นเบียงให้ด้วยตนเอง ตลอดจนสามารถทำเบียงการให้เบียงโดยอาัยของบ้ระลอบ
วัสดุ แนวความคิด ความเชื่อ เนื้อหา ฯลฯ บึงหาให้จากท้องถิ่น ทั้งมีความสอดคล้อง
กับชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและชาวบ้านในท้องถิ่น การที่วัฒนธรรมบ้นเบียงแบบใหม่ เช่น
ภาพยนตร์ 35 มม. เข้ามามี หมายถึง รายจ่ายที่เบียงขึ้น ถ่านนิคมและแนวคิดใหม่เข้ามา
แทนที่วัฒนธรรมการบ้นเบียงแบบดั้งเดิม วิถี วรรณข่างกูร ได้แสดงทัศนะเรียกร้องให้

ชาวชนบทรุ่นใหม่หันมาอนุรักษ์วัฒนธรรมการเข็ดหนังตะลุง ซึ่งนับวันจะถูกกลืนจากชาว
ชนบทรุ่นใหม่

. . . ตัวหนังตะลุงปักบนต้นกล้วยที่วางนอนยาวซิดข้างฝา เงามันทาบจอสีขาว
ขอบแดง มีตัวพระราม พระฤาษี และทศกัณฐ์ตามลำดับ ไฟฟ้าส่องจ้า เขาใช้
ภาพกล้วยพรางไฟด้านหลัง ไม่ให้ไฟแทงตาคนเข็ดหนัง สองฟากซ้ายขวามีต้นกล้วย
สำหรับปักตัวหนัง.. หลังสุดเป็นที่ตั้งกลองเข็ดหนัง เป็นกลองชนิดใช้ไม้ตีเสียงดังตึ่ม ๆ
ต้อม ๆ ในคอนเซ็ค... นอกนั้นก็มโหรี ซึงคู้ ฉิ่งฉับ กรับ ซอ และปี่...
โรงหนังปลูกเป็นเพิงหมาแหงน มีเชือกโยงเสาสีดำกับคันทันไม้รอบ ๆ ยามโหมโรง
เสียงโหมขับปะโหม่น ๆ ปี่โหม่น ๆ โรงหนังไหวเยือกเป็นจังหวัด ปี่วงนี้
ซอวงไล่ ซอวงนี้ ปี่วงไล่ โหมขับ ฉิ่งฉับกรับโหม่งเพ่งโหม่งเป็นจังหวัด
ชวนให้ขับแข่งขาคามาไปโดยไม่รู้สีกตัว... ตาเพี้ยมให้เจ้าหนูตีกรับ เครื่องดนตรี
ที่อยู่ริมสุดของความสนุก มันมีทำนองอยู่แค่ที่เป็นจังหวัดหรือคีรี... มือซึงคู้คือตาแฉ่ง
ซึงคู้คือคู้ด้วยมือข้างเดียว ไม้ตีอันเดียวใช้ข้อมือเหวี่ยงให้แม่นยำ ตาแฉ่งยังตี
มือยิงแข็ง แกเคยตีพลาดจนซึงราว ตาเพี้ยมหมายตาว่าให้เจ้าหนูโตอีกหน่อย
จะให้มันตีซึง แล้วหวังว่าอาจฝึกเข็ดหนังให้ด้วย ก่อนที่วิชาความรู้จะหายไป
พร้อมคนรุ่นที่เล่นหนังตะลุงอยู่ . . .

(วัฒน์ วรรณยางกูร 2529 : 74-76)

การรักษาพิษแมลงกัดต่อยตามแผนโบราณ หรือเป็นการรักษาแบบพื้นบ้านนั้น
ยังเป็นที่นิยมและเป็นที่เชื่อถือศรัทธาของชาวบ้าน* และเป็นวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตของ
ชาวบ้านอย่างหนึ่ง คำหมาน คนใด ได้แสดงทัศนะและอธิบายวิธีการรักษาอย่างละเอียด
ในนวนิยายเรื่อง จดหมายจากครูบ้านนอก

เนื่องจากอีนางเป็นคนแพ้พิษแมลงกัดต่อย จึงเกิดอาการปวดอย่างสาหัส ส่งเสียง
ร้องในลำคอฮึม ๆ เป็นที่น่าเวทนายิ่งนัก ต้องไปเรียกพ่อใหญ่กิมมาเป่า พ่อใหญ่
กิมก็ขึ้นเป็นเจ้าจำ หรือหมอผีประจำหมู่บ้าน เป็นแพทย์แผนโบราณ รู้ตำรายา
รักษาโรค และรู้คาถาบำบัดโรคนัยต่าง ๆ คนป่วยเป็นโรคตาแดง คางทูม
ถูกไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ก้างปลาติดคอ และแมลงมีพิษกัดต่อย ห้องให้พ่อใหญ่
กิมเป่า การเป่าก็ไม่มีกรรมวิธีพิสดารอะไร หาน้ำคิมมาให้แกหนึ่งขัน แกก็ทำ
ปากขมุขกับขันน้ำนั้น แล้วก้อมน้ำเป่าแล้วผิวใสบริเวณที่เจ็บปวด การเป่าเพื่อ
บำบัดพิษภัยบางอย่างไม่ต้องใช้น้ำ ท้องคาถาแล้วก็เป่าพรวดเข้าให้เลย เสร็จแล้ว
คนไข้มักจะหาย ถึงไม่หายก็ทุเลา แล้วก็จ่ายค่าค่าย คำว่าค่ายหมายถึงค่าจ้าง

*ในสภาพความจำเป็นของท้องถิ่น เรื่องการรักษาด้วยสมุนไพร การรักษาแผน-
โบราณยังมีความสำคัญ และมีความจำเป็นกับประชาชนในชุมชน แม้แต่ในสมัยปัจจุบัน สมุนไพร
ได้กลายเป็นความสนใจของแพทย์สมัยใหม่ในการวิจัยเพื่อใช้รักษาโรค

หรือกำนุชาครุ สมัยก่อนค่าค้ายสำหรับการเป่าบาทเดียว ค่อมมาขยับขึ้นเป็นสองบาท
 เคียวนี้ห้าบาทแล้ว ปีหน้าถ้ารัฐบาลผันเงินมาอีก ค่าค้ายห่อใหญ่ก็อาจจะขึ้นเป็นสิบ
 หรือยี่สิบก็ได้นะชะรับ นี่แหละเพื่อนครูที่รักทั้งหลาย **แม้ว่าเทคโนโลยีวิทยาการ**
 ใหม่ ๆ เข้ามายังบ้านหนองหมาว้อของผมแล้ว ชาวบ้านก็ยังมัวอะไรเก่า ๆ แก่ ๆ
 พอให้คนรุ่นใหม่ทั่วเราเยาะเออาอยู่

(2520 : 1-2)

ประเพณีการลงแขกเกี่ยวข้าว หรือการเอาแรงช่วยกันทำงานในกิจกรรม
 ต่าง ๆ ในชนบท ยังเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมอันค้ำจุนที่ปรากฏอยู่ในสังคมชนบททั่วไป มาจน
 ถนอมศรี สะท้อนประเพณีการลงแรงช่วยกันปลูกเรือนของชนบทอีสานไว้ในนวนิยายเรื่อง
บั้งไฟต้องสงสาร ". . . เรือนไม้ขนาดย่อมของคำสอนเกิดขึ้นได้โดยไม่ยากเย็นนัก
 ผู้ใหญ่บ้านขอแรงที่ดจัน ลุงไหม และพี่คำพูนมาลงแรงช่วยเหลือเป็นอย่างดี นอกจากนั้น
 บางวันลุงท่า ลุงใส และตัวผู้ใหญ่บ้านเองยังมาช่วยลงแรงกันอีก 3 แรง"(2526 : 76)

มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนวัฒนธรรมของพวกชาวเขาเผ่าปาเกะยอใน
 ชนบทภาคเหนือ ซึ่งยึดมั่นในคำสอนของบรรพบุรุษ และพ่อ แม่ มีความรักอันแน่นแฟ้นต่อ
 พวกห้องและเผ่าพันธุ์ ตลอดจนรู้จักการอดกลั้น รู้จักการให้อภัย และตระหนักในศักดิ์ศรี
 ของกลุ่มชน ดังปรากฏในนวนิยายเรื่อง ลูกป่า

วิชัยแกลังซ่า ๆ หนได้ เพราะมันกับข้าคนละเผ่า แต่ชู่ทอกกับข้าเลือดเดียวกัน
 หลัดบ้านหลงเมืองมาด้วยกัน พ่อมันไม่ได้สั่งสอนอย่างพ่อข้าสอนหรือ เราปาเกะ
 ยอ... พ่อว่าต้องรักใคร่กลมเกลียวกัน เราถูกคนนอกเผ่ารังแกมามากแล้ว ทำไม
 คนในเผ่ายังรังแกกันเองอีกเล่า

(2530 : 80)

"ข้า... ข้าไม่รู้จะพูอะไรดี มือข้ามีไว้ทำงาน ไม่ได้มีไว้ชกต่อยกันหรือ
 พ่อข้าสอนไม่ให้มีเรื่องกับใคร ออกไอ้ควรอด"

"ข้าเป็นลูกพ่อ พ่อข้าสอนให้อดข้าก็ต้องอด"

"ข้าไม่เข้าใจ คนพื้นราบนักรที่บ้านข้าเวลามีเรื่องเรานั่งลงแล้วพูดกัน แต่คน
 พื้นราบมีเรื่องกลับลุกขึ้นต่อยตีกัน ก็ไหนคนพื้นราบบอกว่าเจริญกว่าพวกข้าแน่
 แต่ทำไมไม่ใช้กำลังตัดสินกัน พ่อข้าว่ามันเหมือนสัตว์"

(มาลา คำจันทร์ 2530 : 78)

2.3 การยึดมั่นในศาสนา

พนม นันทฤกษ์ ได้สะท้อนวัฒนธรรมของพวกชาวไทยมุสลิมที่ยึดมั่นในศาสนาอย่างเหนียวแน่น และจะยึดถือคำสั่งสอนหรือประเพณีที่ถือปฏิบัติกันมาอย่างเคร่งครัด เพราะชาวไทยมุสลิมถือว่า ข้อปฏิบัติทางศาสนาเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของพวกเขา ดังปรากฏในนวนิยายเรื่อง เด็กชายชาวเล

"...ก่อนจะถึงพี่น้องมาฆตราแห่ทุกคืน จะมีการอ่านกิตาป (คัมภีร์) ก่อนเพื่อให้ทุกคนได้รู้ ได้เข้าใจถึงประวัติศาสตร์และคำสั่งสอนของแม่... เพื่อการศรัทธาในองค์อัลเลาะห์จะได้สมบูรณ์ โดยเฉพาะคนที่เพิ่งถึงวัยถือศีลอดเป็นปีแรก มันจะเป็นประโยชน์มาก

(2524 : 108)

มาลา คำจันทร์ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์สมัยใหม่ว่า ควรจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม นอกเหนือจากการเผยแพร่หลักธรรม อันจะช่วยเสริมให้สถาบันศาสนาเข้าถึงประชาชนได้มากยิ่งขึ้น ดังปรากฏในนวนิยายเรื่อง หมู่บ้านอาบจันทร์

"อาตมาเป็นพระ..." ท่านพูด "พระทำหน้าที่พระก็น่าจะเพียงพอแล้ว แต่หน้าอาตมาต้องทำนอกเหนือบทบาทอีกมาก เป็นทั้งพัฒนากร เป็นครู... และอาตมาไม่มีความสบายใจก็คือเป็นหมอ รักษาเขาหายก็ดีไป ไม่หายก็มีแต่ยาไปนอนมือ"

(2524 : 104)

2.4 ความเชื่อเรื่องผีและสิ่งเหนือธรรมชาติ

พิบูลศักดิ์ ละครพหล ได้สะท้อนภาพชีวิตของชาวเขากลุ่มหนึ่งที่ผูกพันอยู่กับความเชื่อในอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติว่าจะคุ้มครองชีวิตให้ดำรง ด้วยน้ำเสียงแสดงความชื่นชมกับคุณค่าของพิธีกรรมดั้งเดิมเหล่านั้น ดังปรากฏในเรื่อง ทุ่งหญ้าสีน้ำเงิน

กินข้าวเสร็จพ่อก็จะยกมือไหว้ และบอกว่า "อิมอย่างที่สุด..." ทุกมือละพ่อจะว่าอิมอย่างที่สุด คำนี้พ่อคงหมายถึงบุญคุณของข้าวกระมัง มาไหว้ข้าวทุกครั้งตามที่พ่อสอนเวลาอิมแล้ว ต่อไปก็จะเก็บกวาดยกกับข้าวไปเก็บครอบฝาชีไว้ และเอาข้าวสุกก้อนโตไปคลกน้ำแกงให้เจ้าค่างและเพื่อนของมัน พ่อไม่ให้คลกน้ำแกงมาก พ่อว่ามันจะเป็นขี้เรื้อน

(2530 : 138)

มาลา คำจันทร์ ได้แสดงภาพชีวิตของชาวชนบทในภาคเหนือกลุ่มหนึ่ง ซึ่งดำรงชีวิตในลักษณะพึ่งตนเอง ภาคภูมิใจกับวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมในเรื่องของความเชื่อ และ มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ ดังปรากฏในเรื่อง บ้านไร่ชาวดง

...หนานแก้วหยิบทอยสามลูกออกมาบริกรรมบงบับ ดอกทอยลูกแรกเพียงสามค้อม ...ทอยลูกที่สองดอกสูง เยื้องขึ้นไปแล้วดอกทอยที่สาม ก็มลงดอนทอยแรกแล้วดอกต่อ ขึ้นไปอีก สูงขึ้นเรื่อย ๆ สูงด้วยสมาธิแน่นในไสยเวทย์อันยี่ถื่อ... แก่เชื่อใน อาคมที่ตกทอดมา ไม่กลางแคลง ว่าทอยที่ดอกเพียงสามครั้งจะรับน้ำหนักได้หรือไม่ ...สูงขึ้น สูงขึ้นโดยไม่วอกแวก... ถึงคบไม้แก่ก็เลื่อนตัวไต่เคี้ยวเข้าไปหารังผึ้ง ถ้างบุงหรือโยดุนเฉียวมาสูบทันควนรังผึ้งช้า ๆ แต่แน่นอน ผึ้งเมากันร่วงลงผล็อย ๆ หนานแก้วเอาถุงพลาสติกมอมแมมใบใหญ่ห่อรังผึ้ง แล้วปาดชะไต้เคี้ยวกลับลงมา กว้ยวิถีเดิมอีก

(2528 : 124-125)

นิมิตร ภูมิถาวร ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีในเชิงอธิบาย ให้เหตุผลว่า ผีให้ความหมายแก่ชีวิตมนุษย์ และเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์ กับจิตใจของมนุษย์ ดังปรากฏในเรื่อง คนเผาถ่าน

"เสียงผีหรือตา"

"ผีเขาไม่ทำร้ายคนดี เขาอยากเป็นเพื่อนกับเรา บางทีเขาอาจเหงา และรู้ว่า เรากำลังจะไม่เยี่ยม..."

"คนกลัวผี คือคนใจอ่อน อ่อนแอ จะไปไหนคนเดียวก็ไม่ได้ หลานตาต้องไม่ใช่ คนอย่างนั้น ผีน่ารักกว่าคนเสียอีก มันไม่เคยทำอะไรใคร..."

(นิมิตร ภูมิถาวร 2524 : 217)

ในนวนิยายเรื่อง ทูปเขาแสงตะวัน พิบูลศักดิ์ ละครพล (2519 : 38) สะท้อนภาพของชาวเขาเผ่าปาเกอะยอชนกลุ่มน้อยในชนบทภาคเหนือ ที่มีวิถีการดำเนินชีวิต ผูกพันกับผีหลวงซึ่งตามตำนานถือว่าเป็นผู้สร้างเผ่าพันธุ์ของชาวเขาเผ่านี้ และเชื่อว่าผีหลวง จะลงโทษถ้าคนในเผ่าพันธุ์ประพฤติกินไม่ดี

... แล้วพ่อเข่าก็เริ่มตำนานเรื่องใหม่... แกเล่าถึงกำเนิดของปาเกอะยอว่า หลังจากผีหลวงสร้างแผ่นดินเสร็จ ก็สร้างปาเกอะยอจากข้าวสารเจ็ดเม็ด ผีหลวง สั่งสอนให้รู้จักทำมาหากินแล้วบินขึ้นฟ้า ต่อมาเมื่อคนมีมากขึ้นการแก่งแย่งและทะเลาะ เบาะแว้งก็ตามมา ผีหลวงบินลงฟ้ามาสร้างกฎเกณฑ์ให้ หากใครไม่ทำตามกฎผีหลวง จะลงโทษ...

2.5 สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ *

นิมิตร ภูมิดาว แสดงทัศนะโดยให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติว่ามีส่วนสัมพันธ์กับชีวิตของมนุษย์ และเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตอย่างสงบสุข

นิมิตร ภูมิดาว มีจุดมุ่งหมายเรียกร้องให้ชาวชนบทในปัจจุบันให้ความสำคัญกับคุณค่าทางธรรมชาติและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ดังปรากฏชัดเจนในเรื่อง ถนนเสาด่าน

"ตรงนี้แหละบ้านเรา" ตามองไปรอบ ๆ อย่างเป็นสุข แถอยากจะก้มลงกราบฟ้าดิน ช่างเมตตาปราณีแกเหลือเกิน...มีของกินของใช้เหลือเฟือ กล้วยป่าขึ้นอยู่เป็นคง หวายเกี่ยวกระทัดเลื้อยทอดตัวไปสูงลิบ ว่านยาหลายชนิดขึ้นอยู่ริมห้วยและบนเขา ควางคันเล็กใบใหญ่แทรกอยู่เป็นคง "ว่านยาสมุนไพรมากจริง ๆ เพียงแค่ที่เห็นนี้ก็พอเก็บไปขายได้แล้ว ว่านยาชนิดนี้คนในเมือง เขาต้องการมาก"

(นิมิตร ภูมิดาว 2524 : 221)

"เราจะเอาไฉนที่มันล้มมันแทะและทำพื้นเสาด่าน เสียคามัน" แถมองป่าโดยรอบ ด้วยความรักในสีเขียวสดของมัน คาแน่นเคิบโตมาใบป่า อยู่กับต้นไม้ สายน้ำลำธารมาเป็นเวลาอันยาวนาน ชีวิตของแกผูกพันอยู่กับสิ่งเหล่านี้ ต้นไม้ทุกต้นเป็นเพื่อนรัก เป็นสิ่งที่ทำให้แกมีความสุข แถมองดูต้นอ่อนแตกใบเหมือนคูเต็ก ๆ กำลังหักเคิบแกไม่เคยโค่นต้นไม้โดยไม่จำเป็น ธรรมชาติสอนวิชาสงวนทรัพยากรให้แก

"สาธุ เทวดาอารักษ์ ลูกขอไม้ต้นนี้" แถจะยกมือไหว้ก่อนที่จะตัดต้นไม้เมื่อคราวจำเป็น

(นิมิตร ภูมิดาว 2524 : 33)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ หรือที่นักวิชาการสมัยใหม่ เรียกว่า

"ระบบนิเวศวิทยา" : หมายถึง การศึกษาการอยู่ร่วมกันของสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น

ทัศนะของนักเขียนนวนิยายแนวสะท้อนปัญหาสังคมชนบท เกี่ยวกับภูมิปัญญาของ ชาวชนบท และผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งในแง่เรื่องของการปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ ความเชื่อในสิ่งที่เหนือธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม การยึดมั่นในศาสนาที่ได้แสดงไว้ในนวนิยาย นั้น เป็นการเรียกร้องให้ชาวชนบทหันกลับไปสู่วิถีชีวิตดั้งเดิม ภาคภูมิใจและตระหนักในคุณค่าของเผ่าพันธุ์ ตลอดจนให้รู้จักพึ่งตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองและสังคมท้องถิ่นโดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสะท้อนปัญหาสังคมชนบทในนวนิยายกับสภาพความเป็นจริงทางสังคมวิทยานั้น ผู้วิจัยพบว่าทัศนะในการมองปัญหาสังคมชนบทไทยของนักเขียนนวนิยายแนวนี้ซึ่งถือเป็นข้อคล้อยกับแนวทางการที่ มาโดยมีให้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และที่เห็นว่าควรพิจารณาให้ลึกซึ้งถึงการแก้ไขปัญหาด้านเกษตรกรรมและสิ่งแวดล้อม ปัญหาชาวบ้านจึงมีมาแต่เดิมในสังคมชนบท การนำความเจริญเข้าไปพัฒนาท้องถิ่น จะเป็นหนทางหนึ่งที่แก้ไขปัญหานั้นได้ และจะช่วยยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบทให้ดีขึ้น ซึ่งทัศนะดังกล่าวเป็นทัศนะที่สอดคล้องกับแนวความคิดทางด้านสังคมวิทยาทั่ว ๆ ไป หมายเหตุ

อีกด้านหนึ่งนักเขียนนวนิยายแนวนี้หลายคนก็ได้แสดงทัศนะไม่เห็นด้วยกับการพัฒนาชนบทแบบเก่า ซึ่งเน้นความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยี อันมีส่วนทำลายคุณค่าของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านให้สูญสลายไป โดยได้แสดงทัศนะดังกล่าวไว้ในนวนิยายและนักเขียนหลายคนได้แสดงความชื่นชมกับคตินิยมแบบดั้งเดิม การพึ่งตนเองของชาวบ้าน การพึ่งพาอาศัยกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ การผูกพันกับธรรมชาติ และการยึดมั่นในศาสนา ซึ่งทัศนะดังกล่าวคือทัศนะที่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาของชาวบ้าน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย